

UNUS PRO OMNIBUS

ο Sylvain Beraud και οι Λατίνοι της Κύπρου

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Στοιχεία έκδοσης

Εκδότης:

Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Έρευνα/Συνεντεύξεις/Συγγραφή κειμένων:

Ιωσήφ Χατζηκυριάκος

Γλωσσική επιμέλεια και συντονισμός παραγωγής:

Αντωνία Σωκράτους Πεδόνε, Τμήμα Εκδόσεων Γ.Τ.Π.

Φωτογραφική επιμέλεια:

Χρίστος Αβρααμίδης

Καλλιτεχνική επιμέλεια και σχεδιασμός:

Χαράλαμπος Γεωργίου

Εκτύπωση:

Laser Graphics Ltd

Γ.Τ.Π. 94/2021-2.000

ISBN: 978-9963-50-534-0

www.publications.gov.cy

Copyright® έκδοσης 2021, Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Copyright® φωτογραφιών, Αρχείο Γ.Τ.Π., προσωπικό αρχείο Sylvain Beraud

Copyright® κειμένων, ο Συγγραφέας

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται αυστηρά η πώληση ή οποιαδήποτε άλλη εμπορική εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους της παρούσας έκδοσης. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση αποσπασμάτων με την προϋπόθεση της αναφοράς στην πηγή.

Οι εκδόσεις του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών διατίθενται δωρεάν.

UNUS PRO OMNIBUS

ο Sylvain Beraud και οι Λατίνοι της Κύπρου

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Περιεχόμενα

Πρόλογος της Αναπληρώτριας Διευθύντριας του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών	13
Εισαγωγικό σημείωμα της Αντιπροσώπου της Θρησκευτικής Ομάδας των Λατίνων στη Βουλή των Αντιπροσώπων	15
Προλεγόμενα	16
Το σκηνικό	18
Οι διάλογοι	22
Η φωνή του Sylvain, οι Beraud και οι Λατίνοι της Κύπρου	24

Πρόλογος της Αναπληρώτριας Διευθύντριας του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών

Στην Κύπρο υπάρχει για αιώνες η κοινότητα των Λατίνων, αναπόσπαστο κομμάτι της χώρας μας, η οποία εξελίσσεται και ευημερεί σε αρμονική συμβίωση με την τοπική κοινωνία. Η αλληλεπίδραση μεταξύ ανθρώπων, οι αξίες, τα ήθη και τα πιστεύω που διαπλάθονται ανάμεσά τους είναι οι παράγοντες που χαρακτηρίζουν μια κοινότητα. Πόσο καλά γνωρίζουμε όμως την ιστορία της λατινικής κοινότητας;

Υπάρχουν διαθέσιμες πολλές ιστορικές πηγές για την εγκατάσταση των Λατίνων στην Κύπρο, όμως σε αυτή την έκδοση η ιστορία προσεγγίζεται από διαφορετικό πρίσμα. Επειδή τι είναι ιστορία; Η ιστορία είναι αποδεικτικό τεκμήριο για την ανθρώπινη εμπειρία στο παρελθόν. Και σε αυτή την έκδοση η εμπειρία, η ερμηνεία ιστοριών και αναμνήσεων ενός ανθρώπου εν ζωή μέσα από την προσωπική του αφήγηση, γίνεται ιστορικό τεκμήριο και η αυθεντική ζωντανή του μαρτυρία αποτελεί πρωτογενή πηγή.

Οι κοινωνίες έχουν πολλούς τρόπους σήμερα να καταγράψουν τη συλλογική μνήμη και τη δημόσια ιστορία. Με αυτή την έκδοση μάς δίνεται η δυνατότητα να καταγράψουμε γεγονότα του παρελθόντος και να γνωρίσουμε καλύτερα την κοινότητα των Λατίνων μέσα από τη ζωντανή αφήγηση του Δρος Σουλβαίν Μπερώ, διαπρεπούς μέλους της λατινικής κοινότητας.

Στο πλαίσιο της διαρκούς δέσμευσης του Γραφείου μας για την ανάδειξη, την προαγωγή και τη διατήρηση της ιστορίας και του πολιτισμού της χώρας μας, είμαστε ιδιαίτερα ευτυχείς για την παρούσα έκδοση που είμαστε σίγουροι ότι θα χαρίσει μια μοναδική αναγνωστική εμπειρία.

Θα ήθελα να εκφράσω τις εγκάρδιες ευχαριστίες μου στην κ. Αντωνέλλα Μαντοβάνη, Αντιπρόσωπο της Θρησκευτικής Ομάδας των Λατίνων στη Βουλή των Αντιπροσώπων, στον κ. Ιωσήφ Χατζηκυριάκο, ερευνητή και συγγραφέα καθώς και στην ομάδα του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών για την αφοσίωση στη δημιουργία αυτής της έκδοσης.

Ελέγκω Φραγκουλίδου

Εισαγωγικό σημείωμα της Αντιπροσώπου της Θρησκευτικής Ομάδας των Λατίνων στη Βουλή των Αντιπροσώπων

Η παρούσα έκδοση ετοιμάστηκε για να απαντήσει σε διάφορες ερωτήσεις που δεχόμαστε συχνά εμείς οι Λατίνοι της Κύπρου. Ποιοι είναι οι Λατίνοι και από πού προέρχονται; Τι είναι η Λατινική Κοινότητα και γιατί έχει συνταγματική αναγνώριση; Νιώθετε Κύπριοι; Ποιες είναι οι σχέσεις σας με την τοπική κοινωνία;

Ο Δρ Σουλβαίν Μπερώ είναι διαπρεπής Καθηγητής, Ερευνητής και Ιστορικός με πλούσιο προσωπικό αρχείο. Μέσα από την προσωπική ιστορία του ιδίου και της οικογένειάς του δίνονται απαντήσεις σε αυτά αλλά και σε άλλα ερωτήματα.

Η οικογένεια Μπερώ αποτελεί μέρος ενός ιστορικού ρεύματος Ευρωπαίων στην Κύπρο και, γενικότερα, στην Ανατολική Μεσόγειο. Από τα προσωπικά τους βιώματα διακρίνονται κοινωνικές και ιστορικές πραγματικότητες με έναν πιο προσιτό και ενδιαφέροντα τρόπο.

Η συμμετοχή τού Δρος Σουλβαίν Μπερώ σε αυτή την έκδοση είναι ένας τρόπος να διαφυλαχθεί η ιστορία της οικογένειάς του αλλά και οι γνώσεις του για την ιστορία της κοινότητας. Αποτελεί κομμάτι της κληρονομιάς της Λατινικής Κοινότητας αλλά και όλων μας.

Ο αναγνώστης μέσα από τις οικογενειακές ιστορίες που περιγράφονται δημιουργεί μια εικόνα της κοινωνίας της τότε εποχής που αποτελεί μέρος της ιστορίας του νησιού, αφού και οι Λατίνοι της Κύπρου ήταν πάντα αναπόσπαστο μέρος της κυπριακής κοινωνίας.

Η κοινωνία εξελίσσεται συνεχώς και η Λατινική Κοινότητα εξελίσσεται μαζί της. Το μέλλον, η παρουσία και η προσφορά της Λατινικής Κοινότητας στην κυπριακή κοινωνία ανήκουν στη νέα γενεά.

Ευχαριστώ την κα Ελέγκω Φραγκουλίδου, Αναπληρώτρια Διευθύντρια του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, για τη στήριξη αυτής της πρωτοβουλίας όσο και την ομάδα της που δούλεψε για την προετοιμασία της έκδοσης.

Επίσης, ευχαριστώ θερμά τον Δρ Ιωσήφ Χατζηκυριάκο για την έρευνα και τη συγγραφή των κειμένων.

Αντωνέλλα Μαντοβάνη

Προξενείονα

Όπως ξεκινάμε από το ηλιοτρόπιο και την αχιβάδα για να καταλήξουμε στο ηλιακό σύστημα και το σύμπαν, έτσι κι εδώ καταγράφουμε την εμπειρία μας με τον Sylvain Beraud (Συλβαίν Μπερώ) για να κατανοήσουμε τη λατινική κοινότητα στην Κύπρο. Επιλέγουμε να καταγράψουμε τις διηγήσεις, τις ιδέες και τις αντιλήψεις ενός ανθρώπου που προέρχεται από μια οικογένεια που κινείται στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου τα τελευταία τριακόσια χρόνια και ο οποίος έζησε από μέσα τη θρησκευτική ομάδα των Λατίνων.

Η εμβληματική προσωπικότητα του Sylvain Beraud μάς δίνει την ευκαιρία να ανιχνεύσουμε σε σπάνια βάθη τις νοοτροπίες και τις συνειδήσεις ενός κόσμου που δεν υπάρχει πια. Παρουσιάζεται ο άνθρωπος, όχι μόνο για αυτά που πρόσφερε στην κυπριακή κοινωνία μέσα από το πολύχρονο και πολύμορφο έργο του, αλλά και ως ένα ζωντανό κομμάτι μιας παράδοσης που μετρά αιώνες παρουσίας στη χώρα μας. Γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου το 1933, η μητέρα του ήταν Ιταλίδα, ο πατέρας του γαλλικής υπηκοότητας Λεβαντίνος.

Η οικογένεια Beraud εμφανίζεται στα αρχαιακά έγγραφα των Προξενείων από το δεύτερο μισό του 17ου αιώνα. Πολλά από τα μέλη της διακρίθηκαν, όπως θα δούμε στη συνέχεια, σε πολλούς τομείς και σε όλες τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου. Ο πρωταγωνιστής της εικονογραφημένης διήγησης γεγονότων και ανθρώπινων καταστάσεων που μαρτυρείται σε αυτή την έκδοση, φοίτησε στο Κολέγιο του Αγίου Μάρκου της Αλεξάνδρειας και σπούδασε στη Σορβόννη Φιλολογία, Κοινωνιολογία και Πολιτική Οικονομία. Στη συνέχεια επικεντρώθηκε στη μελέτη της συμβολής της γαλλικής κουλτούρας στον κυπριακό χώρο από τον Μεσαίωνα μέχρι τις μέρες μας. Η έρευνά του αυτή, σε μορφή διδακτορικής διατριβής υποστηρίχθηκε το 1974 στο πανεπιστήμιο της Λιλ και εκδόθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού τόσο στα Γαλλικά όσο και στα Ελληνικά. Όπως διηγείται ο Beraud στη συνέχεια, ο ίδιος συνέβαλε τα μέγιστα στη διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας και στην προώθηση του γαλλικού πολιτισμού στην Κύπρο. Εκπροσώπησε από διαφορετικές θέσεις τη θρησκευτική ομάδα των Λατίνων και σε συνεργασία

με τους Κοινοβουλευτικούς Αντιπροσώπους της, προώθησε τη μελέτη της ιστορίας των Ευρωπαίων στο νησί. Συνεργάστηκε στενά τόσο με το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών όσο και με το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Δίδαξε στην Οξφόρδη και εκπροσώπησε την Κύπρο σε πολλά συνέδρια ιστορίας. Για την προσφορά του στον πολιτισμό και τις επιστήμες η Γαλλική Κυβέρνηση του απένειμε το 1977 τον τίτλο του Ιππότη και το 1989 του Αξιωματικού Εθνικού Τάγματος της Αξίας (Ordre national du Mérite). Για την προσφορά του στην προστασία και την προώθηση του λατινικού δόγματος στην Κύπρο, παρασημοφορήθηκε με το Παπικό μετάλλιο το 1991, ενώ η Αγία Έδρα τον τίμησε με τον τίτλο του Ιππότη του Τάγματος του Αγίου Γρηγορίου του Μεγάλου.

Μέσα από τις διηγήσεις και το φωτογραφικό υλικό από το προσωπικό του αρχείο, καθώς και από το φωτογραφικό αρχείο του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ), προσπαθούμε να ανιχνεύσουμε τις λεπτές γραμμές που συνδέουν τα άτομα με τις κοινωνικές ομάδες στον χώρο και τον χρόνο και βασιζόμαστε στις λεπτομέρειες της καθημερινότητας των ανθρώπων ώστε να μπορέσουμε να διαγράψουμε την κοινή πορεία των Λατίνων και της Κύπρου.

Η συγγραφή της ιστορίας μιας θρησκευτικής ομάδας, ενός κοινωνικού συνόλου, περικλείει τις πολυδιάστατες σχέσεις που διεισδύουν στα βάθη και τα ύψη των κοινωνικών δομών και της ιστορίας τους. Αν το υπό μελέτη κοινωνικό σύνολο είναι ακόμη ένα ζωντανό κύτταρο της τοπικής κοινωνίας, τότε η ανάλυσή του λαμβάνει υπόψη τις προσλαμβάνουσες των εννοιών και των δεδομένων έτσι όπως εκφράζονται από τα μέλη της. Στην περίπτωση που η κοινότητα ορίζεται ως θρησκευτική (ομάδα), τότε τα δεδομένα τίθενται μέσα από ακόμη ένα πρίσμα, αυτό της θρησκευτικής ταυτότητας, που διαφέρει ποιοτικά από τις άλλες κατηγορίες ταυτοποίησης ομάδων ή μειονοτήτων.

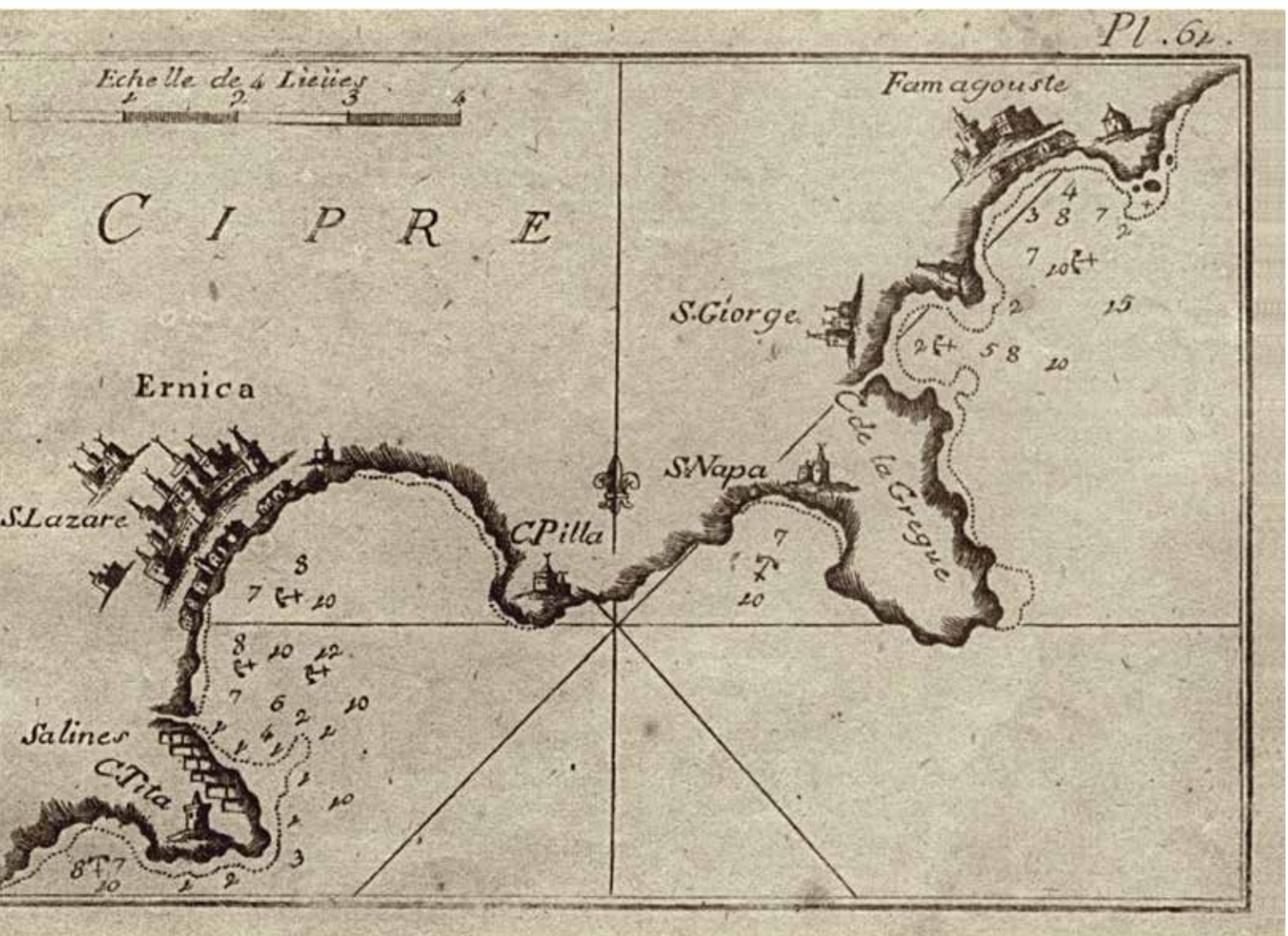
Στο σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, πέρα από τις δύο κοινότητες, ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή, αναγνωρίζονται ως θρησκευτικές ομάδες με δικαίωμα αντιπροσώπευσης στη Βουλή,

οι Μαρωνίτες, οι Αρμένιοι και οι Λατίνοι. Αν και στα συνθετικά των ονομάτων των δύο κοινοτήτων περιλαμβάνεται το εθνικό μόριο ως διαφοροποιό στοιχείο (ελληνο-, τουρκο-), οι θρησκευτικές ομάδες που αναφέρονται πιο πάνω, οροθετούνται με μόνο γνώμονα το θρησκευτικό (χριστιανικό) δόγμα. Στις περιπτώσεις των Μαρωνιτών και των Αρμενίων, η γλωσσική ομοιομορφία προσδίδει ένα έντονο

στοιχείο ταυτοποίησης των ομάδων, το οποίο ενισχύεται από την κοινοτική συμβίωση σε χωριά και σε αστικές συνοικίες. Στην περίπτωση, ωστόσο, των Λατίνων, δεν υπάρχουν έντονοι συνδετικοί δεσμοί πέρα από τη θρησκεία και τις διαπροσωπικές σχέσεις, αφού δεν υπάρχει μία κοινή γλώσσα και δεν περιορίζονται σε συγκεκριμένα σημεία στον αστικό ιστό.

ο συγγραφέας
Ιωσήφ Χατζηκυριάκος

Joseph Roux, *Principaux Plans des Ports et Rades de la Mer Mediterranee, Ernica, 1764*,
Ιστορικό Αρχείο Δήμου Λάρνακας

Το σκηνικό

Για τη λατινική κοινότητα και την ιστορία της έχουν γραφτεί κατά καιρούς πολλά συγγράμματα, άρθρα και μονογραφίες που διαγράφουν την ιστορική πορεία και τη σημασία της στην τοπική κοινωνία, τόσο του παρελθόντος όσο και στη σύγχρονη. Αν και συχνά η παρουσία των Λατίνων της Κύπρου συνδέεται με την περίοδο του Βασιλείου των Λουζινιανών και τη διακυβέρνηση των Βενετών της Γαληνοτάτης, ως μία εξελικτική πορεία του καθολικού πληθυσμού του νησιού, η σημερινή Κοινότητα απορρέει βασικά από τις μετακινήσεις και τις μετοικήσεις ατόμων και μικρών ομάδων από τα τέλη του 17ου αιώνα μέχρι και τις μέρες μας.

Ο μεσογειακός οικονομικός χάρτης του 16ου αιώνα αναδιαρθρώθηκε και εξελίχθηκε κατά το δεύτερο μισό του 17ου αιώνα. Τα μέτρα ενίσχυσης της παρουσίας Γάλλων εμπόρων στην Ανατολική Μεσόγειο που σχεδίασε ο Jean-Baptiste Colbert κατά το δεύτερο μισό του 17ου αιώνα για λογαριασμό της Γαλλικής Κυβέρνησης, οι συμφωνίες και τα προνόμια για τους ευρωπαίους εμπόρους που παραχωρούνταν κατά καιρούς από την Υψηλή Πύλη καθώς και η σταθεροποίηση των εμπορικών οίκων στην ευρύτερη Ανατολή, σκιαγραφούν την πολυσύνθετη πολιτική και οικονομική κατάσταση της εποχής.

Στο πλαίσιο αυτό, η Λάρνακα, το σκηνικό στην ιστορία της οικογένειας Beraud, αποκτά τον ρόλο του εμπορικού σταθμού και του οικονομικού κέντρου για την περιοχή και το νησί.

Χαρακτικό, "Landing-place at Larnaca", από την εβδομαδιαία αγγλική εφημερίδα *Illustrated Sporting and Dramatic News*, 14.09.1878. Ίδρυμα Φοίβου Σταυρίδη - Αρχαία Λάρνακας

LANDING-PLACE AT LARNACA.—(From Sketches by a Correspondent.)

Η εμπορική σημασία της πόλης παρέμεινε αμετάβλητη, καθόλη τη διάρκεια της Οθωμανικής κυριαρχίας και κατάφερε να προσαρμοστεί στις νέες εμπορικές ανάγκες. Όσοι έζησαν και έγραψαν την εποχή αυτή, αναφέρονται στην πόλη της Λάρνακας, ως το σημαντικότερο λιμάνι του νησιού, στο οποίο σταθμεύουν πλοία από την Ευρώπη αλλά και την Ανατολή και στην οποία διεξάγονται όλες οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ Κυπρίων και ξένων.

Το επίνειο της πόλης, η Σκάλα, καλούμενο και Σαλίνας, εκτεινόταν τρία μίλια κατά μήκος της ακτής. Το μεσαιωνικό φρούριο, τοποθετημένο στην ακτή, βρισκόταν σε πολύ κακή κατάσταση. Κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής κυριαρχίας φιλοξενούσε ένα σώμα γενίτσαρων και ήταν εξοπλισμένο με κανόνια, τα οποία χρησιμοποιούνταν όχι για την άμυνα, αλλά για την επικοινωνία με άλλα στρατόπεδα και πλοία, όπως και για τον χαιρετισμό των τελευταίων όταν μετέφεραν σημαντικές προσωπικότητες. Στην ακτή βρισκόνταν, επίσης, κτίρια που φιλοξενούσαν προξενικά γραφεία και εμπορικούς οίκους που ανήκαν σε Ευρωπαίους. Διακόσια μέτρα από την ακτή, πίσω και γύρω από το χάνι της πόλης βρισκόταν το παζάρι, το εμπορικό κέντρο που θεωρούνταν το μεγαλύτερο του νησιού σε μέγεθος και σε όγκο συναλλαγών. Στο παζάρι αυτό, αναφέρει ο Giovanni Mariti, στα μέσα του 18ου αιώνα μπορούσε κανείς να βρει όλων των ειδών φαγώσιμα σε καλές τιμές και, στα καταστήματα, όλα τα εμπορικά είδη από την Ευρώπη. Δίπλα από το παζάρι βρισκόταν το τελωνείο και, πιο πίσω, οι αποθήκες, τα μαγκαζένα, με τα προϊόντα προς εξαγωγή: βαμβάκι, μετάξι, κρασί κ.ο.κ.

Η πόλη της Λάρνακας βρισκόταν ενάμισι μίλι βορειοδυτικά από τη Σκάλα, στις δυτικές άκρες του αρχαίου Κιτίου και κατά μήκος του δρόμου που οδηγεί στο εσωτερικό του νησιού. Ήταν μεγαλύτερη από τη Σκάλα κατά τον 18ο αιώνα και φιλοξενούσε μεγάλο αριθμό κατοίκων, μέρος των οποίων ήταν Ευρωπαίοι. Κατά τον 19ο αιώνα η κατάσταση αντιστράφηκε, τα προξενεία μεταφέρθηκαν στη Σκάλα και μαζί τους μεγάλο μέρος των ευρωπαϊών κατοίκων.

Στη Λάρνακα βρίσκεται και το μοναστήρι της Παναγίας της Λάρνακας, Santa Maria di Larnaca, ή Παναγία των Χαρίτων, Santa Maria delle Grazie, που ανήκει στους Φραγκισκανούς μοναχούς των Αγίων Τόπων, εξού και το όνομα του μοναστικού συμπλέγματος ως Terra Santa. Το μοναστήρι είναι τοποθετημένο στην κεντρική πλατεία της πόλης, που τον 18ο αιώνα ονομαζόταν Piazza del Mercato (Πλατεία Εμπορίου) και έναντι του αγγλικού προξενείου. Το πρώτο κτίσμα του ναού χρονολογείται από το 1596, ενώ το 1724 με την άνηση της καθολικής κοινότητας, ο παλιός ναός θα κατεδαφιστεί και στη θέση του θα ανεγερθεί νέος κατά πολύ μεγαλύτερος. Ο ναός του μοναστηριού λειτουργεί μέχρι σήμερα ως ενοριακός ναός για όλη τη ρωμαιοκαθολική και μαρωνίτικη κοινότητα της Λάρνακας και της Σκάλας. Το μοναστήρι χρηματοδοτούνταν από την ευκατάστατη καθολική κοινότητα και, ιδιαίτερα, από τους προξένους και τους μεγαλεμπόρους, αλλά και από τις προσφορές των προσκυνητών, των περαστικών πλοίων, που το θεωρούσαν το τελευταίο προσκύνημα πριν από το ταξίδι για τους Αγίους Τόπους. Το μοναστήρι ήταν γνωστό για το καλό φαρμακείο του, τον βοτανικό κήπο του και την πλούσια βιβλιοθήκη του.

Το δεύτερο καθολικό μοναστήρι απείχε μισό μίλι από το πρώτο και ήταν κτισμένο απέναντι από την εκκλησία τής Χρυσοπολίτισσας. Το μοναστήρι ανήκε στο τάγμα των Καπουκίνων και σε αυτό διατηρούσε προσωπικό παρεκκλήσιο (cappella) ο Γάλλος πρόξενος που συχνά εκκλησιαζόταν εκεί, χωριστά από τους άλλους Ευρωπαίους, με ομοεθνείς του. Στο μοναστήρι λειτουργούσε ospitio, δηλαδή ξενοδοχείο για πιστούς, και σχολείο για τα παιδιά των Ευρωπαίων.

Οι ξένοι υπήκοοι ευρωπαϊκών κρατών που διέμεναν στην πόλη τον 18ο αιώνα, πάντα κατά τις περιγραφές των σύγχρονών τους αλλά και σύμφωνα με όσα διαφαίνονται από τα αρχαιακά έγγραφα, ήταν Γάλλοι, Άγγλοι, Ναπολιτάνοι, Βενετοί και Ραγουζαίοι, Τοσκάνοι, Γενουάτες, Δανοί, Σουηδοί και Ολλανδοί. Οι περιγραφές των σπιτιών τους είναι συχνές στα γραπτά των περιηγητών, όπου υπογραμμίζεται η μεγάλη διαφορά τους σε σχέση με τις κατοικίες των ντόπιων σε τεχνική, μέγεθος και αισθητική. Τα σπίτια των Προξένων των Άγγλων και των Γάλλων αναφέρονται ως τα μεγαλύτερα και τα σημαντικότερα, μαζί με αυτά των Γάλλων εμπόρων Pory, Saint Amand και Montagne, του Βενετού

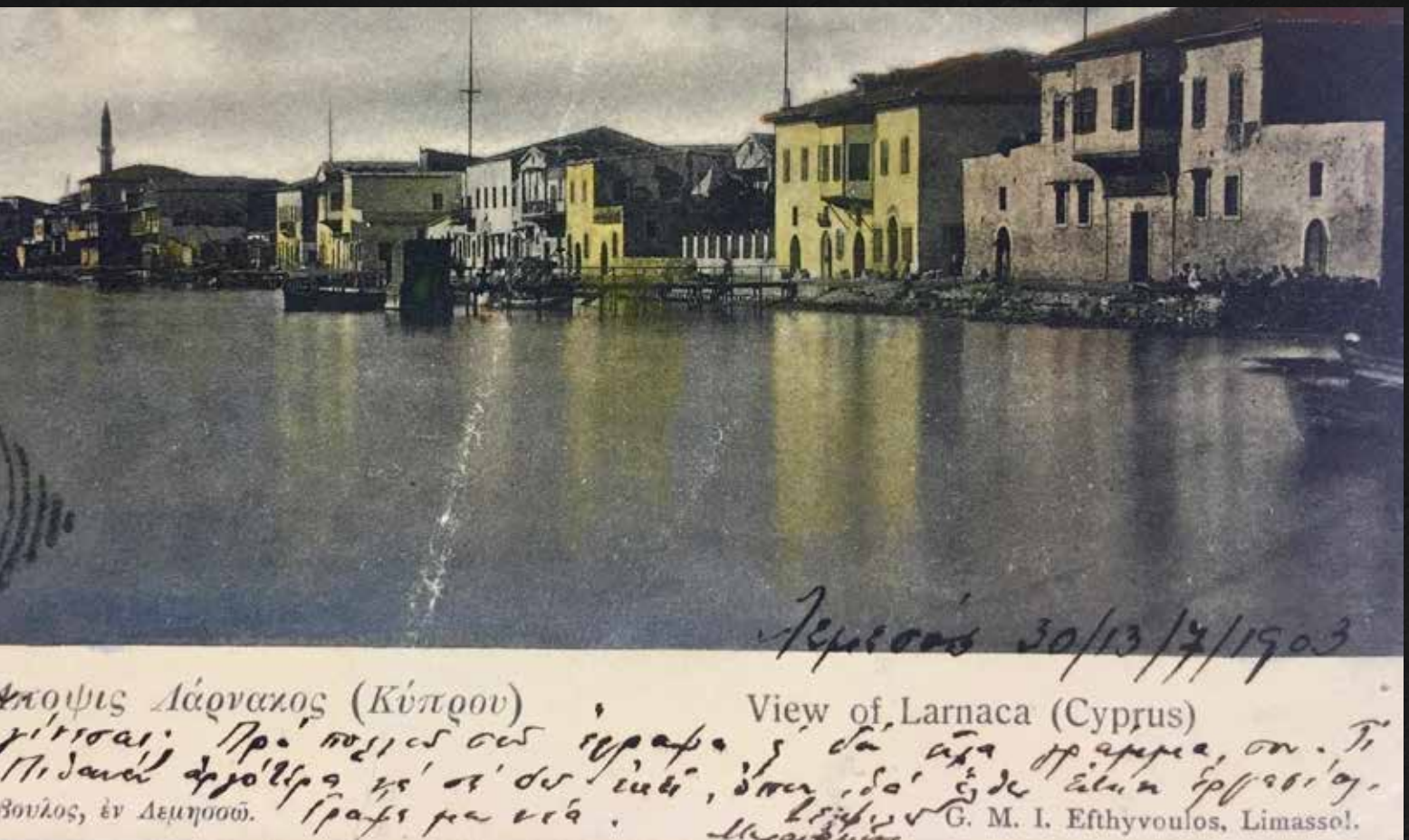
Ταχυδρομικό δελτάριο, 'Αποψις Λάρνακος', άγνωστος φωτογράφος, τέλος 19ου αιώνα. Εκδότης Γ.Μ.Ι. Ευθύβουλος. Ημερομηνία αποστολής 30/13.07.1903. Ίδρυμα Φοίβου Σταυρίδη - Αρχεία Λάρνακας

Προξένου και του έμπορα Zambelli. Οι προξενικές κατοικίες, αναφέρει ο Mariti, έχουν όλες ιστούς όπου αναρτάται η σημαία του κράτους που πρεσβεύουν. Οι σημαίες, κατά τον Φλωρεντινό συγγραφέα, υψώνονται «κατά τις θρησκευτικές εορτές, κατά τη γέννηση ενός πρίγκιπα του βασιλείου τους και κατά την αγκυροβόληση πλοίων του βασιλείου τους. Ακόμη, με την είσοδο στο λιμάνι πολεμικών πλοίων του Σουλτάνου και των άλλων ηγεμόνων καθώς και κατά τις επίσημες επισκέψεις αξιωματούχων του κράτους τους και άλλων ευρωπαϊκών κρατών. Το ίδιο συμβαίνει και με τον θάνατο ενός προξένου, αξιωματούχου ή έμπορα, υψώνοντάς την μεσίστια. Τέλος, σε περιόδους ταραχών για να προφυλάξουν τις περιοχές όπου διαμένουν».

Έτσι, όπως διαφαίνεται από τα στοιχεία, τα σχετικά με τις κατοικίες και τους κατοίκους τους, μπορούμε να βεβαιωθούμε πως δεν υπάρχει καμιά συνοικία αποκλειστικά κατοικημένη από Ευρωπαίους. Σε καμιά συνοικία της Λάρνακας ή της Σκάλας δεν συναντούμε μόνο ξένους ή μόνο ομόθρησκους. Ακόμη και στον καλούμενο Φραγκομαχαλά, τη συνοικία γύρω από την καθολική εκκλησία της Σκάλας, δεν κατοικούν μόνο Λατίνοι.

Πιθανόν να είναι ακριβώς αυτό το κλειδί για την ανάγνωση της πόλης και των κατοίκων της. Είναι η κοινωνική θέση, η εργασία και το οικονομικό εύρος που καθορίζουν τη γειτονιά που κατοικούν οι πολίτες και όχι τόσο η θρησκεία και η εθνικότητα.

Οι Δεσμοί

Τα πρωινά στο γραφείο του Sylvain Beraud δεν μπαίνει ο ήλιος. Γι' αυτό προτιμά οι συναντήσεις μας να γίνονται το πρωί. Το μεγάλο κυπαρίσσι έξω από το παράθυρο του νότου αφήνει να περάσουν δέσμες φωτός μόνο μετά το μεσημέρι. Το δωμάτιο είναι γεμάτο αντικείμενα, παντού, δεν μπορείς να τα δεις όλα, τα μάτια σου πνίγονται από το πλήθος τους και από τις πληροφορίες που κουβαλούν. Τα βιβλία και οι δέσμες χαρτιού είναι οι απόλυτοι πρωταγωνιστές. Στο πάτωμα, στις καρέκλες, μέσα και πάνω από τις βιβλιοθήκες, στοίβες από βιβλία, εφημερίδες, φωτοτυπίες και χειρόγραφα στηρίζουν τον ναό της σκέψης ενός ανθρώπου που συμβολίζει μια θρησκευτική κοινότητα και μια μερίδα των ανθρώπων της Κύπρου. Στο μικρό καφέ έπιπλο,

πίσω από το γραφείο, βρίσκονται τοποθετημένα με τάξη λίγα φωτογραφικά λευκώματα. Συνηθισμένα, ταπεινά λευκώματα, όπου ο Beraud φυλάσσει την ιστορία της οικογένειάς του και μαζί με αυτήν, την νεότερη ιστορία της θρησκευτικής ομάδας των Λατίνων της Κύπρου. Μέσα από τις προσεκτικά τοποθετημένες φωτογραφίες και μέσα από τις καθαρογραμμένες σημειώσεις στα γαλλικά που τις πλαισιώνουν, ξαναγεννιούνται οι δεσμοί, οι σχέσεις, οι νοοτροπίες, οι ιστορίες και η κουλτούρα ενός ολόκληρου κόσμου. Τα πρόσωπα αποτελούν την αφορμή για να βγουν στην επιφάνεια οι μνήμες και οι εμπειρίες. Οι εικόνες γίνονται λόγια και καταγράφονται παρακάτω έτσι όπως διατυπώθηκαν από τον φύλακά τους.

Το πιστοποιητικό και τα μετάλλια του παππού Florio όταν παρασημοφορήθηκε ως Ιππότης του Τάγματος του Vittorio Veneto αφού είχε πολεμήσει στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Όλες οι συζητήσεις έγιναν στο γραφείο του. Ξεκίνησαν δειλά τον Μάιο του 2019 και ολοκληρώθηκαν τον Σεπτέμβριο του ίδιου χρόνου, με εξαίρεση τον Αύγουστο που έπρεπε να διακόψουμε λόγω των υψηλών θερμοκρασιών. Οι συζητήσεις μας γίνονταν πάντα σε ανεπίσημο ύφος, σχεδόν φιλικό, όπου τα λεγόμενα και τα συμφραζόμενα ακύρωναν σε μεγάλο βαθμό την πίεση της ηχογράφησης. Ο Sylvain Beraud ήταν πάντα αυθόρμητος και έτσι αυθόρμητα κι εγώ υπέβαλλα τις ερωτήσεις μου που ήταν περισσότερο προσωπικές απορίες παρά εργαλεία εκμείευσης πληροφοριών. Οι απαντήσεις ήταν συχνά περιφραστικές, πλούσιες σε πληροφορίες και συνδεδεμένες άμεσα με την οπτική τού Beraud και οι οποίες αποδίδονταν,

ταυτόχρονα, σε τρεις γλώσσες, Ελληνικά, Γαλλικά και Ιταλικά. Στο κείμενο που ακολουθεί προσπάθησα να μείνω όσο το δυνατόν πιο πιστός στη γλώσσα και τον τρόπο έκφρασής του. Το ίδιο συνέβη και με τις περιγραφές των φωτογραφιών από τα οικογενειακά φωτογραφικά λευκώματα. Οι περιγραφές τους αποτελούν ένα έργο συλλογής πληροφοριών που θα μπορούσαμε να αναγνώσουμε ως ένα παράλληλο κείμενο.

Το οκτάγωνο τραπεζάκι είναι τουρκικό, τα κεραμικά είναι ιζνίκ, φτιαγμένα μάλλον στην Κιουτάχεια. Το πορσελάνινο πιατάκι είναι κινεζικό, τίποτα το ιδιαίτερο. Το πήλινο πρόσωπο, είναι αντιπροσωπευτικό μιας φυλής της Αιγύπτου που οι άντρες έχουν μακριά μουστάκια και φοράνε χρωματιστά καλύμματα κεφαλής. Είναι φτιαγμένο από ψημένο πηλό και βαμμένο στο χέρι. Η αγάπη μου για την ισλαμική τέχνη πηγάζει βέβαια από τις εμπειρίες μου στην Αλεξάνδρεια. Εντούτοις, βρίσκω ότι η Κύπρος έχει πολλά ανατολικά στοιχεία και είναι βαθιά επηρεασμένη από τον τρόπο ζωής της ευρύτερης περιοχής στην οποία ανήκουμε γεωγραφικά. Στην πραγματικότητα πιστεύω ότι αυτά τα στοιχεία που αποτελούνται από συμπεριφορές, συνείδησης, τρόπους έκφρασης και αισθητικής δεν ανήκουν σε ένα έθνος, σε μια φυλή ή σε μία θρησκεία. Πιστεύω ότι η Ανατολική Μεσόγειος διαθέτει έναν δικό της πολιτισμό, πολύμορφο και πολυδιάστατο με πολλές θρησκείες και πολλές ιδιαιτερότητες που εκφράζονται με πολλούς τρόπους, ανάλογα με τον τόπο και τον χρόνο.

Η γωνιά του Σουλταίν, οι Βενετοί και οι Ναζίτοι της Κύπρου

Η μελέτη της ιστορίας των Λατίνων της Κύπρου σήμερα, είναι σημαντική επειδή οι Λατίνοι είχαν και έχουν άμεσες σχέσεις με την ιστορία του τόπου. Από τον Μεσαίωνα μέχρι και σήμερα η παρουσία των Λατίνων είναι σταθερή και συνεχής, ίσως με εξαίρεση 60-70 χρόνια μετά από την κατάληψη της Κύπρου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, το 1571. Βεβαίως, δεν έφυγαν όλοι οι Λατίνοι από το νησί μετά την οθωμανική κατάληψη. Κάποιοι Βενετσιάνοι είχαν παραμείνει στην Κύπρο όπως και ορισμένοι μοναχοί στη Λάρνακα που διατηρούσαν τόσο τη θρησκεία όσο και το εμπόριο ανοιχτό προς την Ευρώπη. Ειδικά μετά από τα εμπορικά

προνόμια που δόθηκαν από τον Σουλεϊμάν τον Μεγαλοπρεπή στον Φραγκίσκο Α΄ της Γαλλίας, η παρουσία των Γάλλων στο νησί είναι αδιάκοπη. Θα ήθελα να αναφέρω ότι η αναγνώριση της σημασίας της λατινικής κοινότητας στην Κύπρο δεν βασίζεται μόνο στο εμπόριο και τις διπλωματικές σχέσεις με την Ευρώπη, αλλά και στους ανθρώπους που έζησαν εδώ. Πάντοτε, είναι οι άνθρωποι που δημιουργούν την ιστορία, όχι τα μεγάλα γεγονότα. Πολλοί Ευρωπαίοι, λοιπόν, ήρθαν από τις χώρες τους μετά από τις εμπορικές συμφωνίες με τον Σουλτάνο στις αρχές του 18ου αιώνα. Οι Γάλλοι, πρέπει να σημειωθεί, είχαν έρθει πιο πριν, μετά

Ξεκίνησα να συλλέγω από μικρή ηλικία. Ο πατέρας μου ήταν κι αυτός συλλέκτης, κινεζικής τέχνης περισσότερο, ενώ εγώ συλλέγω πολλά πράγματα, οικογενειακά κειμήλια, ανατολική τέχνη, ισλαμική τέχνη, χαλιά, μινιατούρες από κάστρα, μολυβένιους στρατιώτες. Μάζεψα πάντα πράγματα που μου άρεσαν ή που συνδέονταν με τα προσκοπικά μου βιώματα. Χαζεύω τις συλλογές μου, είναι το παιγνίδι μου. Μαζεύω τα μολυβένια στρατιωτάκια του Ναπολέοντα και τους αξιωματικούς όλων των αποστολών, ιδιαίτερα αυτών της εκστρατείας της Αιγύπτου. Έχω και τους αντίστοιχους Άγγλους αξιωματικούς αλλά τους έχω στο τελευταίο ράφι για ευνόητους λόγους. Οι δυναμικές μεταξύ των δύο καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό την ιστορική εξέλιξη της Ανατολικής Μεσογείου και ήταν και οι δύο λαοί συνδεδεμένοι άμεσα με την Κύπρο.

τη συμφωνία του Σουλεϊμάν με τον Φραγκίσκο και αφού τους δόθηκαν προνόμια από τον υπουργό του Λουδοβίκου του 14ου Jean-Baptiste Colbert [1619-1683]. Κάποιοι από αυτούς ήταν ήδη στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, στο Χαλέπι και στην Αλεξάνδρεια για παράδειγμα, και από εκεί ήρθαν στην Κύπρο για να ασκήσουν εμπόριο. Έτσι γεννήθηκαν και τα προξενεία, για να προστατεύουν τα εμπορικά δικαιώματα των πολιτών της κάθε χώρας. Οι πρόξενοι είχαν τη δυνατότητα να δικάζουν τους υπηκόους της χώρας τους για θέματα που αφορούσαν τις σχέσεις μεταξύ τους και το εμπόριο.

Αυτό προφύλαξε τους Ευρωπαίους από πολλά προβλήματα με τον Οθωμανικό Νόμο και τους Τούρκους δικαστές. Έτσι, Βενετοί, Γάλλοι, Δαλματοί, Φλωρεντίνοι, Άγγλοι εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο. Οι Άγγλοι ήταν βέβαια πάντα μόνοι τους, είχαν περισσότερο πολιτικές και στρατιωτικές σχέσεις με τους Οθωμανούς, αν ανατρέξουμε και στο τι έγινε μετά με τον Ναπολέοντα. Ήταν πάντα διαφορετικοί από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους και είναι γι' αυτό ίσως που ακόμη και σήμερα προσπαθούν να διαφοροποιηθούν. Η λατινική κοινότητα ήταν πάντα το κλειδί της Κύπρου προς την Ευρώπη και η Κύπρος, κατ' επέκταση, η πόρτα της Ευρώπης προς την Ανατολή.

Από τότε που ο Γκυ Ντε Λουζινιάν αγόρασε το νησί από τον Ριχάρδο της Αγγλίας, μετά από την αποτυχημένη πώληση στους Ναΐτες, οι ορθόδοξοι μητροπολίτες εκθρονίστηκαν και τη θέση τους πήραν οι καθολικοί· στο νησί υιοθετήθηκε το φεουδαρχικό σύστημα της Ευρώπης και παραχωρήθηκαν σημαντικά εμπορικά προνόμια στους Βενετούς, στους Γενουάτες, στους Πιζανούς και σε πολλούς άλλους. Οι Σύνοδοι της Λεμεσού και της Αμμοχώστου, μαζί και με τη Βούλα του 1260 που εξέδωσε ο Πάπας Αλέξανδρος Δ', τοποθέτησαν την ορθόδοξη εκκλησία της Κύπρου κάτω από τους καθολικούς, τον Πάπα. Οι ντόπιοι ευγενείς τοποθετήθηκαν στην κοινωνική θέση του αστού, θέση που εμπλουτίστηκε με νέα μέλη, τόσο ντόπιους όσο και ξένους. Οι ευγενείς ήταν βέβαια Γάλλοι. Ένα πολύτιμο κληροδότημα της εποχής, είναι οι Ασσίζες, κατά τη δική μου άποψη. Στην Κύπρο είχαμε τις Ασσίζες της Υψηλής Αυλής και τις Ασσίζες της Χαμηλής Αυλής. Οι πρώτες ήταν γραμμένες στα Γαλλικά και αφορούσαν τους ευγενείς, οι δεύτερες αφορούσαν τους αστούς και ήταν γραμμένες στην κυπριακή διάλεκτο. Σκεφτείτε πόσο σημαντική ήταν η παρουσία του ντόπιου πληθυσμού στο βασίλειο του Λουζινιανών. Οι Ασσίζες ήταν ένα πρότυπο νομικό έργο που ενέπνευσε πολλούς ξένους. Η παράδοση λέει ότι φυλάσσονταν στον καθεδρικό ναό της Αγίας Σοφίας στη Λευκωσία.

Ο Λεόντιος Μαχαιράς και ο Γεώργιος Βουστρώνιος στα χρονικά τους περιγράφουν την οικονομική πνευματική και κοινωνική ζωή στο βασίλειο. Οικοδομήθηκαν έργα γοθτικής αρχιτεκτονικής, έγιναν σημαντικά οχυρωματικά έργα τόσο στις πόλεις όσο και στα βουνά του Πενταδακτύλου, γεννήθηκε ένα νέο ζωγραφικό στυλ, η μουσική ήταν ένα συνονθύλευμα Ανατολής και Δύσης, η ποίηση ήταν εμπνευσμένη από την Ιταλία και τη Γαλλία. Όλα αυτά επηρέασαν άμεσα τον τοπικό πληθυσμό, τον έφεραν πιο κοντά στην Ευρώπη. Οι σημερινοί Λατίνοι της Κύπρου έχουν την ίδια σχέση με το βασίλειο των Λουζινιανών που έχουν όλοι οι Κύπριοι με το παρελθόν τους. Βέβαια, οι περισσότεροι από μας ήρθαμε κάποιους αιώνες αργότερα.

Η δική μου οικογένεια, οι Beraud, κατάγεται από τη μικρή πόλη Λα Σιοτά (La Ciotat), κοντά στη Μασσαλία από όπου προήλθαν πολλοί Γάλλοι της Κύπρου μετά το τέλος του 17ου αιώνα. Κατ' ακρίβεια, η οικογένεια έχει τις ρίζες της στην πόλη της Ωβέρνης, στην Κεντρική Γαλλία από όπου μετακινήθηκε γύρω στα τέλη του 15ου αιώνα. Εκείνη την εποχή τα μέλη της οικογένειας κατεβήκαν τον ποταμό Ροδανό και έφτασαν στη Λα Σιοτά, όπου από σιδηρουργοί έγιναν έμποροι. Το όνομα της οικογένειας το βρίσκει κανείς σήμερα σε δρόμους και σε τοπωνύμια γύρω από την παραλιακή πόλη. Το όνομα είναι γερμανικής προέλευσης, σημαίνει φρουρός-αρκούδα. Ίσως οι πρόγονοί μου να κατέβηκαν από τη Γερμανία κατά τον Μεσαίωνα. Στην Κύπρο ήρθαν ως έμποροι από τον 17ο αιώνα και αργότερα ως στρατιώτες του γαλλικού στρατού. Πρόγονοί μου υπήρξαν, επίσης, και μέλη της στρατιάς του Ναπολέοντα Βοναπάρτη στην Ανατολή.

Αυτά είναι μετάλλια των προγόνων μου. Δεσπόζει το αστέρι του Τάγματος του Νείλου. Απονεμείθηκε στον πρόγονό μου που έλαβε μέρος στην κατασκευή του έργου της Διώρυγας του Σουέζ, στα μέσα του 19ου αιώνα.

Με τις επιδρομές του Ναπολέοντα το 1801 ήρθε στην Ανατολή ο γιατρός Beraud, αυτός στον οποίο απονεμήθηκε το παράσημο.

Ο αδερφός μου έχει το παράσημο που ήταν χρυσό και το οποίο του απονεμήθηκε ως η μόνη ανταμοιβή για την προσφορά του στους πολέμους. Αρχικά οι έμποροι εγκαταστάθηκαν στις περιοχές της σημερινής Συρίας και Λιβάνου. Επισκέπτονταν την Κύπρο και την Αλεξάνδρεια για τις οικονομικές συναλλαγές και το εμπόριο. Αργότερα εγκαταστάθηκαν μόνιμα εδώ μεταφέροντας παραρτήματα και μετά την έδρα των εμπορικών τους οίκων. Ο Louis Beraud, ο οποίος ήταν έμπορος γαλλικών υφασμάτων ήταν ο πρώτος που εγκαταστάθηκε στη Λάρνακα. Λίγο καιρό μετά την εγκατάστασή του έγραψε στα αδέρφια του πως το προξενείο τους παρέχει βοήθεια και ασφάλεια, ο κόσμος είναι φιλικός και οι αυτόχθονες κάτοικοι δεν είναι φανατικοί ορθόδοξοι ή μουσουλμάνοι. Με λίγα λόγια ήταν ένα περιβάλλον όπου μπορούσαν να ασκήσουν το επάγγελμά τους χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Αργότερα ήρθαν και τα αδέρφια του.

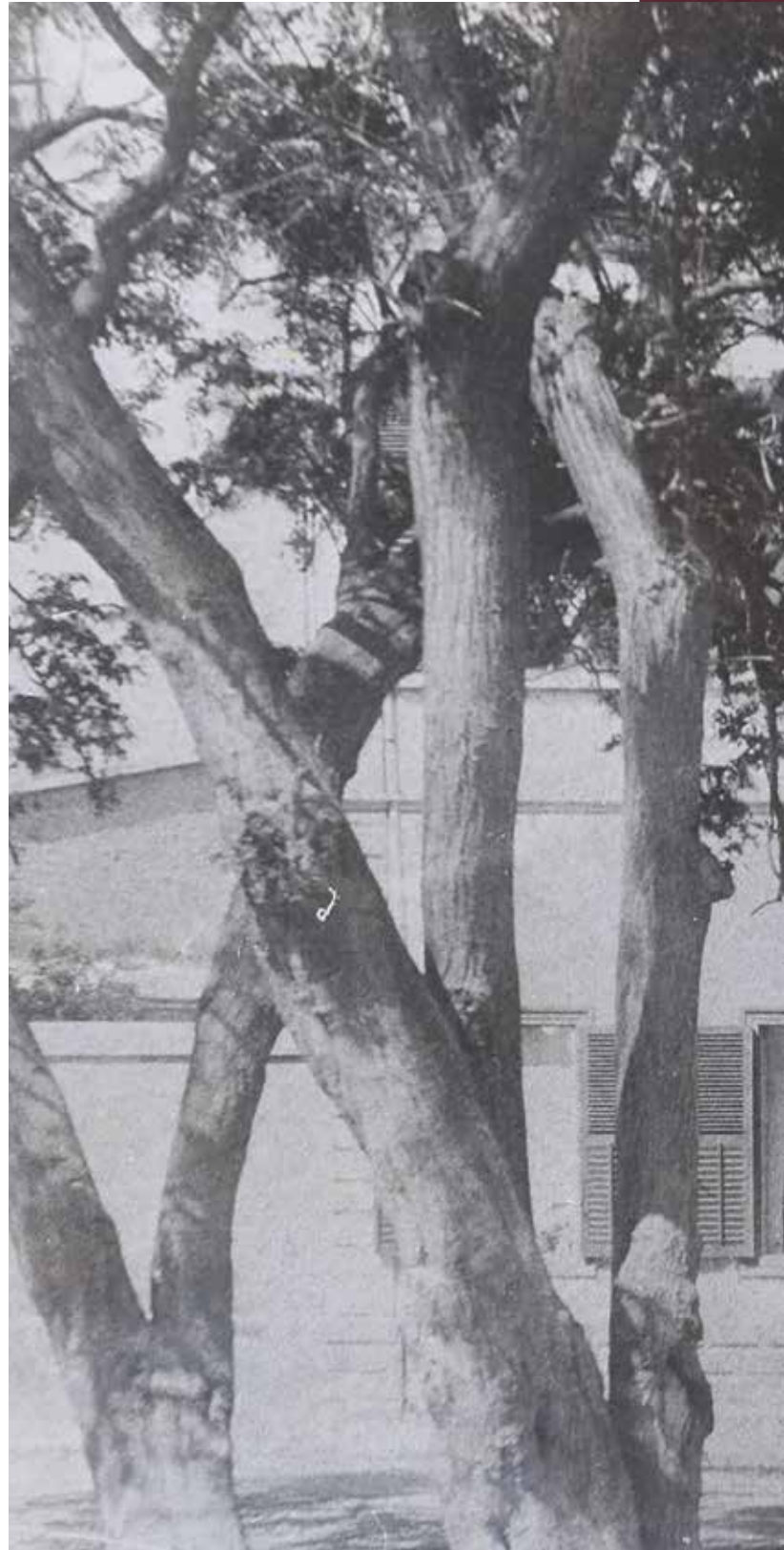
Το μεγάλο ασημένιο πιστόλι ανήκε στην οικογένεια, ομοίως και το μεγαλύτερο από τα δύο μαχαίρια. Τα κοσμήματα είναι περίτεχνα. Αυτό που είναι κάτω από το πιστόλι είναι κόσμημα κεφαλής για ύψη. Άλλα είναι νομαδικά και άλλα των αστικών κέντρων. Τα βραχιόλια είναι πολύ βαριά και τα φορούσαν στα χέρια αλλά και στα πόδια. Κάποτε υπήρχε η συνήθεια να κουβαλά ο κόσμος πάνω του την προίκα του και την κληρονομιά του. Άλλαξαν οι καιροί, τώρα ξοδεύονται τα λεφτά σε πράγματα που χάνουν την αξία τους.

Ο γιος του Louis, ο Michel παντρεύτηκε μια Μαρωνίτισσα. Προσέξτε, όχι μια οποιαδήποτε Κύπρια, μια Μαρωνίτισσα, τη Μαρουδιά που ήταν πιο κοντά στους καθολικούς. Βέβαια οι γαλλικές αρχές τού επέστησαν την προσοχή προτού παντρευτεί, λέγοντάς του πως με τον γάμο του θα έχανε κάποια από τα προνόμια που είχε και σύμφωνα με τον Οθωμανικό Νόμο θα θεωρείτο ραγιάς. Ωστόσο του είπαν ότι ήταν ελεύθερος να κάνει αυτό που ήθελε και αυτός επέλεξε να την παντρευτεί. Αργότερα, ο Michel ήταν ο πρώτος της οικογένειας που αποφάσισε να ανοίξει ένα κατάστημα με προϊόντα ανεφοδιασμού πλοίων στη Λάρνακα. Βεβαίως όλοι ήταν στην Λάρνακα τότε.

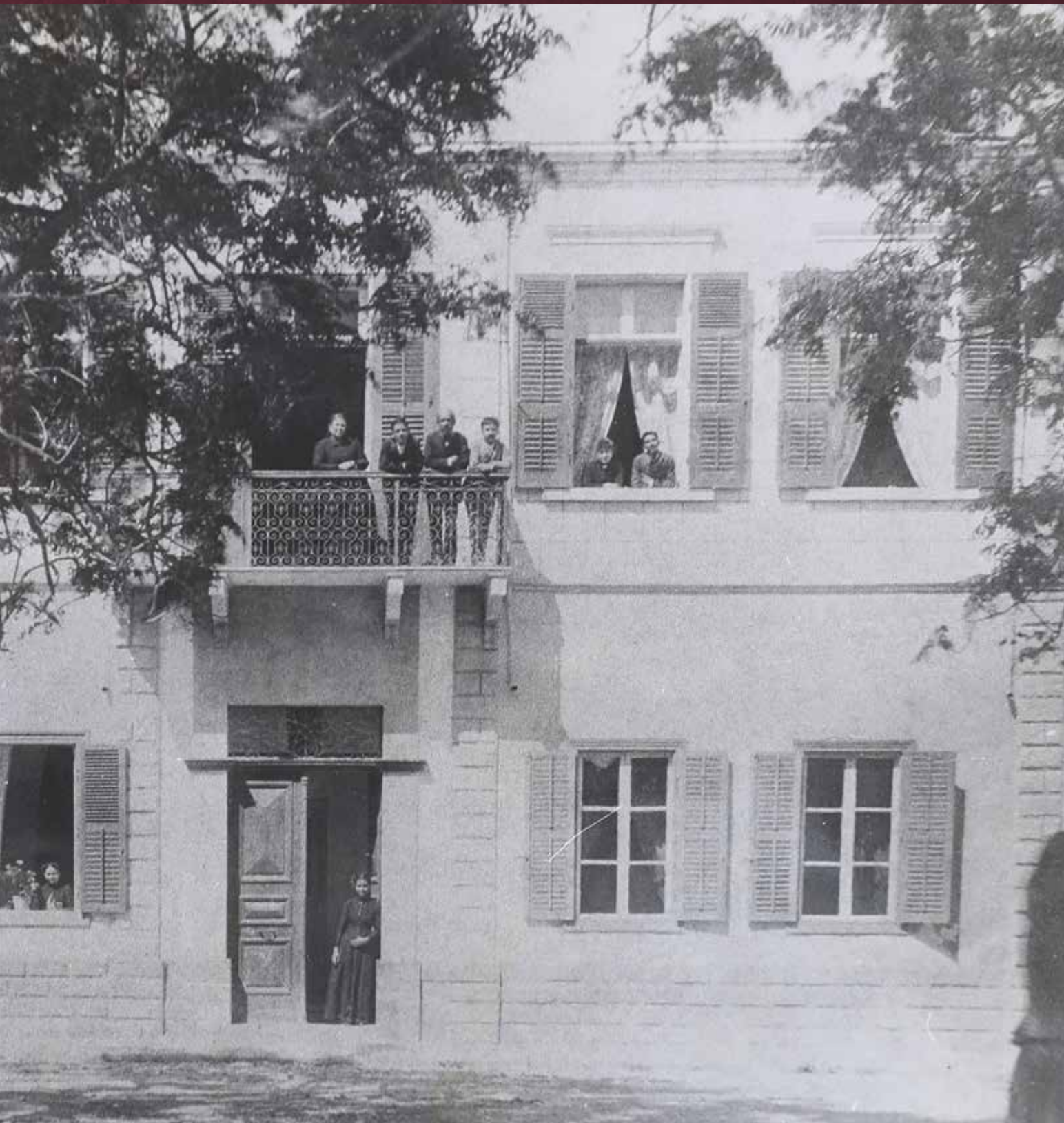
Στις αρχές του 18ου αιώνα υπάρχει στην Κύπρο και ένας καπετάνιος με το όνομα Beraud. Είναι η ίδια ιστορία με τους Ιταλούς και τους Δαλματούς. Έρχονταν εδώ ως έμποροι, καπετάνιοι, γιατροί αλλά και καλαφάτες (αυτοί που σφραγίζουν τις ρωγμές των παλαιών ξύλινων πλοίων και βαρκών), για λίγο χρονικό διάστημα αλλά στο τέλος έμεναν μόνιμα για όλα τα καλά που τους πρόσφερε η πόλη.

Οι Beraud, με λίγα λόγια, ήταν ένα από τα πολλά ρεύματα οικογενειών που ταξίδευαν από τη Γαλλία και τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες στην Ανατολή. Τώρα, πιο κοντά σε εμάς, πολλοί από τους Beraud όπως ο Celestin και ο Leopold σπούδασαν στους Ιησουΐτες μοναχούς της Βηρυτού. Εκεί έμαθαν καλά το εμπόριο. Αυτοί ήταν και οι πρώτοι πράκτορες των ατμόπλοιων που έρχονταν από τη Γαλλία. Για τον Celestin κάνει μνεία ο Camille Enlart στο βιβλίο του για τη γοθική τέχνη, λέει ότι έκανε τα ταξίδια του στο νησί με την άμαξα του παππού του.

Αυτή είναι μια από τις αγαπημένες μου φωτογραφίες, απεικονίζει το σπίτι της οικογένειάς μας στη Λάρνακα. Ήταν στον λεγόμενο Φραγκομαχαλά. Εκεί ήταν η μικρή καθολική εκκλησία της Σκάλας και τα σπίτια πολλών Λατίνων. Σήμερα, στο σημείο που βρισκόταν το σπίτι έχει κτιστεί μια πολυκατοικία, ακριβώς όπως συνέβη και με την μικρή καθολική εκκλησία και τα υπόλοιπα σπίτια των Λατίνων της περιοχής. Διακρίνονται στα παράθυρα και τις πόρτες τα μέλη της οικογένειάς του πατέρα μου, η Marie και η Josephine, ο Adrien, ο Antoine, ο Jules και οι υπηρέτριες. Η παιδαγωγός της οικογένειάς του

πατέρα μου στη Λάρνακα ήταν Ιταλίδα, την έλεγαν Dina Maschaichi, και ήταν δασκάλα από την ιταλική περιφέρεια Μάρκε. Κατέληξε να διδάσκει στη Σικελία. Φαίνεται κι αυτή στη φωτογραφία. Είναι αξιοθαύμαστο πως ο προπάππος μου προσέλαβε μία Ιταλίδα για να παιδαγωγήσει τους νέους Beraud. Προφανώς τα Αγγλικά δεν ήταν τόσο σημαντικά ακόμη, ενώ τα Γαλλικά τα μάθαιναν στο σπίτι αφού ήταν η γλώσσα επικοινωνίας όλης της οικογένειας. Τα Ιταλικά εξακολουθούσαν να είναι μία διεθνής γλώσσα και η παράδοση της ιταλικής κουλτούρας είχε ακόμα την πρωτιά σε αυτή τη γωνιά της Μεσογείου.

Ο Celestin με τον γιο του τον Antoine ήταν αντιπρόσωποι της Messageries Maritimes και πολλών ασφαλιστικών εταιρειών για πλοία και εμπορεύματα. Ο Celestin ήταν παντρεμένος με τη Matilde Usmiani, την αδελφή του Προξένου της Πρωσίας. Ο Celestin εκτελούσε και χρέη Προξένου της Γαλλίας όταν δεν υπήρχε διορισμένος διπλωμάτης. Για τον λόγο αυτό τιμήθηκε από το γαλλικό κράτος για την προσφορά του το 1909.

Ο προπάππος μου, παππούς του πατέρα μου, Celestin Beraud, υποπρόξενος της Γαλλίας και πράκτορας της Messageries Maritimes, της γνωστότερης ναυτιλιακής εταιρείας της Γαλλίας και ο οποίος ασχολήθηκε, κυρίως, με το εμπόριο μεταξύ Ευρώπης και Ασίας.

Η προγιαγιά μου, σύζυγος του Celestin, Matilde Usmiani-Beraud, κόρη του Giuseppe Usmiani, δαλματικής καταγωγής και της Βενετής Luisa Dandolo.

Ήταν ένας εύπορος αστός. Ο πατέρας μου έλεγε πως ο Celestin έδωσε στις κόρες του 2000 φράγκα για προίκα, ήταν τυχεροί οι γαμπροί που τις πήραν, ήταν πολλά λεφτά για την εποχή. Ο Celestin είχε 5 παιδιά που απέκτησε με τη Matilde, τον Antoine, τον Adrien, τη Marie, τη Josephine (Πεππού) και τον Jules.

Οι άνθρωποι συνήθως παντρεύονταν άτομα της δικής τους κοινωνικής, οικονομικής και συνήθως θρησκευτικής ομάδας. Έτσι και η θεία Marie παντρεύτηκε τον συμπολίτη της Tommaso Cirilli σε πολύ νεαρή ηλικία. Τα περισσότερα μέλη της λατινικής κοινότητας της Κύπρου είχαν την τύχη να ανήκουν στα πιο υψηλά κοινωνικά στρώματα, αλλά πάνω απ' όλα είχαν την τύχη να μιλούν τις ευρωπαϊκές γλώσσες. Αυτό τους επέτρεπε να έχουν μια ευρεία παιδεία και μια μόρφωση καλού επιπέδου, ιδιαίτερα κοινωνική, με βάση τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Αυτό συνέβηκε και στις καλές οικογένειες των ορθοδόξων της Κύπρου. Είναι εύκολο να διακρίνουμε αυτή την ευρωπαϊκού τύπου ελίτ, φτάνει να δούμε τον τρόπο που ντύνονταν: απόλυτα ευρωπαϊκό με βάση τα γαλλικά και τα αγγλικά πρότυπα. Ράβονταν στην Κύπρο αλλά εισήγαγαν και έτοιμα ενδύματα, πέρα από υφάσματα και αξεσουάρ ένδυσης. Όπως φαίνεται από τις φωτογραφίες, δεν μιμούνται μόνο την εμφάνιση των ευρωπαίων αλλά μοιράζονται στην

πραγματικότητα μια κοινή κουλτούρα. Έχουν τα ίδια μουσικά ακούσματα και τα ίδια αναγνώσματα· ακόμα και οι πόζες στις φωτογραφίες είναι αυτές του συρμού της εποχής στην Ευρώπη. Αυτές τις πόζες, τις έβλεπαν στα περιοδικά που έφταναν στην Κύπρο από την Αγγλία και τη Γαλλία και από φωτογραφίες που τους έστελναν οι φίλοι τους από την Ευρώπη, από τη Σμύρνη, τη Βηρυτό και την Αλεξάνδρεια. Ήταν αυτοί οι άνθρωποι που προσέδιδαν στο νησί έναν αυθεντικά κοσμοπολίτικο χαρακτήρα.

Η Josephine, η θεία Πεππού. Μου είναι δύσκολο να φανταστώ τη θεία Πεππού νέα. Την φανταζόμουν πάντα γριά, έτσι όπως την γνώρισα παιδί. Η αυστηρότητά της ήταν παροιμιώδης και οι θέσεις της ήταν πάντα απόλυτες και δογματικές. Όπως δείχνει η φωτογραφία, προφανώς υπήρξε νέα και δεν ήταν άσχημη. Κάνει εντύπωση το πλούσιο φόρεμά της και η κόμμωσή της σε βικτωριανό στυλ.

Το ζευγάρι στο κέντρο είναι ο Celestine και η Matilde, οι προπάπποι μου, δεξιά τους είναι η κόρη τους Marie με τον σύζυγό της Tommaso Cirilli και αριστερά τους είναι τα παιδιά τους Antoine, ο πατέρας του πατέρα μου και η Josephine, η θεία Πεππού. Κάθε φορά που βλέπω αυτές τις φωτογραφίες ταξιδεύω μέσα από αυτές και προσπαθώ να νιώσω τη ζωή στη Λάρνακα μεταξύ του τέλους του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ού. Προσπαθώ να καταλάβω πώς ζούσαν οι άνθρωποι και ειδικότερα αυτοί της λατινικής κοινότητας, ποιες ήταν οι σχέσεις τους με τις άλλες θρησκευτικές ομάδες του νησιού και να αντιληφθώ αν οι ίδιοι ένιωθαν ότι ήταν κάτι διαφορετικό σε σχέση με τους ντόπιους ορθόδοξους και μουσουλμάνους.

Ο Jules και ο Adrien πέθαναν νέοι, από φυματίωση, όπως πολλοί άνθρωποι την εποχή εκείνη. Ο Λατίνος, Λαρνακάς Ιερώνυμος Βαρλαάμ, ο μεγαλύτερος λόγιος του τέλους του 19ου αιώνα, έγραψε ποιήματα στη μνήμη των δυο αδελφών.

Ο Antoine, ο μόνος γιος που επέζησε, παντρεύτηκε και χώρισε την επομένη του γάμου, δεν ξέρουμε γιατί. Μετά από λίγο καιρό συνήψε δεσμό με την Ευγενία Θεοδώρου με καταγωγή από την Ορμήδεια. Ο πατέρας της είχε εστιατόριο στις Φοινικούδες, στο ισόγειο του σπιτιού του Pascottini, του Προξένου της Αυστροουγγρικής Αυτοκρατορίας

που ήταν παντρεμένος σε τρίτο γάμο με τη Μαρία, την αδελφή του Ιερώνυμου Βαρλαάμ που ανέφερα προηγουμένως. Στο ισόγειο του σπιτιού τους, λοιπόν, ήταν το εστιατόριο του πατέρα της Ευγενίας, 30 μέτρα βορειότερα από το σπίτι της θείας Πεππούς.

Antoine Beraud, ο παππούς μου, ο σύζυγος της γιαγιάς Ευγενίας. Έμεναν στα Πλακώτα, στο σπίτι που προηγούμενα φιλοξενούσε το Γαλλικό Προξενείο, στα όρια της συνοικίας που τότε ονομαζόταν Φραγκομαχαλάς. Ο παππούς ήταν εκπρόσωπος της εταιρείας Messageries Maritimes. Μιλούσε πολλές γλώσσες και ήταν ιδιαίτερα δημοφιλής στην πόλη της Λάρνακας.

Με τη γιαγιά Ευγενία Θεοδώρου, τη μητέρα του πατέρα μου, στο χωριό Ξυλοφάγου. Είμαι στην αγκαλιά του θείου Jules. Ο θείος δούλευε αρχικά στη Δεκέλεια αλλά αργότερα ο αδελφός του, ο θείος Νίνο, του έδωσε δουλειά στο καμπαρέ, όπου έλεγχε τον κόσμο και τα γκαρσόνια αν κάνουν καλά τη δουλειά τους. Πήγαινα και εγώ όταν ήμουν 18 χρονών για να δω μόνο τα νούμερα. Μετά μάς έδιωχναν... Δεν μας άφηναν να

δούμε τα σεπαρέ. Ο θείος ήταν παντρεμένος με μια καθολική Παλαιστίνη, την Ζορζέτ, χώρισαν όμως και αυτή επέστρεψε στην Παλαιστίνη. Ήταν καλή γυναίκα και όμορφη. Δίπλα του είναι μια από τις κοπελούδες. Πηγαίναμε κρυφά στη γιαγιά, να μην το πάρει χαμπάρι η θεία Πεππού. Δεν χώνεψε ποτέ την ορθόδοξη γυναίκα του ανιψιού της. Αν ζούσε και μάθαινε ότι παντρεύτηκα και εγώ με μια ορθόδοξη θα με αποκλήρωνε. Αν ζούσε...

Ο Tommaso Cirilli με την οικογένειά του στην αυλή του σπιτιού τους. Το σπίτι ήταν προίκα της θείας του μπαμπά μου, της Marie, που παντρεύτηκε τον Tommaso. Το σπίτι βρισκόταν στην παράλληλη οδό της Λαβυρίνθου. Δεν είχαν παιδιά και έτσι υιοθέτησαν αυτό το κορίτσι που στέκεται ανάμεσά τους. Έμαθα από έναν παλιό Λαρνακέα πως ήταν κόρη ενός άλλου Cirilli που για κάποιον λόγο δεν την κράτησε και την πήραν η θεία Marie και ο Tommaso. Αυτό το κορίτσι παντρεύτηκε τον Emilio Branco. Τα κορίτσια είναι

οι κόρες του Branco, η Eliana που έγινε ηγουμένη σε καθολικό μοναστήρι, η Mafalda και η Yolanda. Η οικογένεια Branco, όπως και η δική μου οικογένεια, βρίσκονται στην Κύπρο από τον 18ο αιώνα τουλάχιστον, είναι ιταλικής καταγωγής και είναι βέβαια καθολικοί. Ήταν έμποροι και παραγγελιοδόχοι μετέπειτα. Είναι μια από τις οικογένειες που έζησε για περισσότερο από δύομιση αιώνες στην Κύπρο και είναι συγγενικά συσχετισμένη με τις πλείστες οικογένειες της λατινικής κοινότητας του νησιού.

Ο Tommaso Cirilli, σε νεαρή ηλικία, ποζάρει ακουμπισμένος σ' ένα βιβλίο. Μάλλον πρόκειται για τη Βίβλο. Φορά αλυσίδα για τα γυαλιά του, η οποία κρέμεται από τον λαιμό μέχρι την τσέπη όπου είχε τα γυαλιά. Φαίνεται και αλυσίδα ρολογιού. Ο Cirilli φοίτησε στην ιερατική σχολή του κολεγίου του Ghazir στο Λίβανο. Την σχολή είχαν ιδρύσει το 1843 Ιησουίτες μοναχοί για να υπηρετήσουν όλους τους καθολικούς του Λιβάνου, τόσο αυτούς του λατινικού όσο αυτούς του ανατολικού δόγματος. Τη σχολή αυτή υποστήριζε η Αγία Έδρα και οι τέσσερις καθολικοί Πατριάρχες για να δώσει στους διάφορους κλάδους της Καθολικής Εκκλησίας τον μορφωμένο κλήρο που τους έλειπε. Συμπεριλήφθηκαν όλες οι καθολικές εκκλησίες χωρίς εξαίρεση: οι Μαρωνίτες, οι Έλληνες-Μελχίτες, οι Κόπτες, οι Χαλδαίοι, οι Σύριοι και οι Λατίνοι. Μετά τις απελάσεις των Ιησουιτών από τη Γαλλία, το διδακτικό προσωπικό του κολεγίου του Ghazir αυξήθηκε ταχύτατα. Οι φοιτητές αυτού του κολεγίου, που δεν ήταν μόνο κληρικοί, οπλισμένοι με λατινικά, αρχαία ελληνικά και άλλους γνωστικούς τομείς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αποτέλεσαν τη βάση του πανεπιστημίου που οι Ιησουίτες δημιούργησαν μερικά χρόνια αργότερα στη Βηρυτό. Το κολέγιο μεταφέρθηκε στη Βηρυτό το 1870.

Η θεία Πεππού με τον άντρα της Sassine. Δίπλα είναι η θεία Marié και πιο πίσω οι κοπελούδες του σπιτιού. Βρίσκονται στο σπίτι στις Πλάτρες όπου έμεναν τους καλοκαιρινούς μήνες. Όπως οι περισσότεροι αστοί, έτσι και πολλοί Λατίνοι της Κύπρου, ιδιαίτερα της Λάρνακας, παραθέριζαν στις Πλάτρες. Μετέφεραν μαζί τους όλα τα χρειώδη διατροφής και ρουχισμού καθώς και το υπηρετικό προσωπικό, τις κοπελούδες. Ήταν πολύ ωραία εμπειρία η ζωή στις Πλάτρες το καλοκαίρι. Βρίσκονταν όλοι μαζί σε ένα φιλικό και δροσερό περιβάλλον, έπαιζαν χαρτιά και έκαναν απογευματινές δεξιώσεις. Ήταν όλοι ντυμένοι πολύ καλά, κάποιες γυναίκες ράβονταν ειδικά για να εμφανιστούν «καθώς πρέπει» στις Πλάτρες. Ήταν κόσμος και από άλλες πόλεις που βλέπαμε μόνο στις Πλάτρες. Ήταν μια παράλληλη ζωή όπως αυτήν που περιγράφει ο Goldoni στα θεατρικά του έργα.

Εκεί ο Antoine και η Ευγενία απέκτησαν τον Adrien, τον πατέρα μου, τον Jules, τον Nino και τη Marie που πέθανε νέα στην Αίγυπτο, σε ένα σχολείο καλόγριων όπου ήταν εσώκλειστη. Τα δύο πρώτα αγόρια έχουν τα ονόματα των αδελφών του παππού μου που πέθαναν νέοι, Adrien και Jules. Ο πατέρας μου, ο Adrien, στάλθηκε από τους γονείς του στην Αλεξάνδρεια να σπουδάσει Ιταλικά και Γαλλικά. Πήγε με τον Αρμένιο φίλο του, τον Maurice Shehrian. Αυτός είχε ένα ωραίο κατάστημα στις Φοινικούδες που πουλούσε τα πάντα. Τις διευθετήσεις για τα δύο αγόρια έκανε ο παππούς μου ο Antoine μαζί με τον αντιπρόσωπο της Messageries Maritimes

στην Αλεξάνδρεια με τον οποίο συνεργάζονταν στενά. Ήταν εσώκλειστοι στο σχολείο, έρχονταν μόνο μια φορά τον χρόνο. Όταν ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους και οι δύο επέστρεψαν στην Κύπρο. Ο Maurice έμεινε στη Λάρνακα και ο πατέρας μου πήγε να δουλέψει ως επιστάτης στον Αμίαντο. Υπέφερε εκεί· σκεφτείτε, ήταν στην κοσμοπολίτικη Αλεξάνδρεια και αμέσως μετά στον ερημικό Αμίαντο, στη μέση του πουθενά. Τον έστειλε εκεί η θεία Πεππού, η αδελφή του πατέρα του, που ανέλαβε την ανατροφή των ανιψιών της μετά τον θάνατο του πατέρα τους.

Το 1924 στις Πλάτρες. Ο πατέρας μου, πρώτος από αριστερά, συνήθιζε να πηγαίνει στις Πλάτρες τα καλοκαίρια για να διασκεδάσει με τους φίλους και τις φίλες του. Πολλοί από αυτούς κατάγονταν από τη Λάρνακα. Στον πατέρα μου άρεσε να φλερτάρει. Ντύνονταν όλοι πολύ προσεκτικά, φορούσαν λινά και βαμβακερά ενδύματα, καλοραμμένα και φορούσαν ψάθινα καπέλα.

τα έλεγαν ψαθάκια ή χρησιμοποιούσαν τον ιταλικό όρο raglia. Η αμφίεσή τους ήταν λιγότερο επίσημη απ' αυτήν της πόλης αλλά όχι λιγότερο προσεγμένη. Κρατούσαν και μπαστούνια για περπάτημα· δεν ξέρω αν πραγματικά τους χρειάζονταν... Μάλλον τα κρατούσαν ως αξεσουάρ της ένδυσης του βουνού!

Η θεία ήταν άτεκνη. Ήταν σκληρή γυναίκα, φανατική καθολική και αυταρχική. Για να πάμε να δούμε τη γιαγιά Ευγενία έπρεπε να πάμε στα κρυφά, δεν την ήθελε μέχρι το τέλος γιατί ήταν ορθόδοξη. Ήταν πολύ προκατειλημμένη και καταπίεζε τον πατέρα μου. Οι άλλοι δυο, ο Jules και ο Νίνο ήταν πιο θαρραλέοι και δεν της έδιναν πολλή σημασία. Όταν ήμασταν μικροί μάς άρεσε να πηγαίνουμε στη γιαγιά Ευγενία γιατί μαγείρευε πολύ καλά αλλά η θεία Πεππού μάς τρόμαζε. Με τη γιαγιά Ευγενία ταξιδεύαμε για να επισκεφθούμε μοναστήρια.

Με τη γιαγιά Ευγενία, τη μητέρα μου και τον θείο Jules. Η γιαγιά έμεινε στη Λάρνακα. Το σπίτι ήταν πολύ μεγάλο, στην οδό Λαβυρίνθου. Δίπλα από τη Μαρωνίτικη Εκκλησία της Λάρνακας. Η εκκλησία κατεδαφίστηκε τη δεκαετία του '70. Η εκκλησία των Μαρωνιτών κτίστηκε το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα αφού αποφάσισε η κοινότητα να μην εκκλησιάζεται πλέον στην καθολική εκκλησία της πόλης. Προφανώς, το ότι κτίστηκε στη Σκάλα αντί στη Λάρνακα, υποδηλώνει πως οι περισσότεροι Μαρωνίτες βρίσκονταν εκεί. Εξάλλου, από το τέλος του 18ου αιώνα και μετά τόσο οι μεγάλοι εμπορικοί οίκοι όσο και τα προξενεία μεταφέρθηκαν σταδιακά από το εσωτερικό (Λάρνακα), στον παραλιακό οικισμό (Σκάλα). Ίσως κάπου εκεί να τοποθετείται και το κτίσιμο της καθολικής εκκλησίας της Σκάλας που βρισκόταν μέχρι το 1960 εκεί που είναι σήμερα η πολυκατοικία Κίτιον, δίπλα από την Αρχή Τηλεπικοινωνιών, στη συμβολή των οδών Ζήνωνος Κιτιέως και Ζήνωνος Πιερίδη. Οι σχέσεις των Μαρωνιτών και των Καθολικών της Κύπρου ήταν πάντα καλές. Υπήρξαν βέβαια και περίοδοι όπου κάποια γεγονότα τούς διχασαν αλλά γενικά συνυπήρχαν με αγάπη καθόσον τα πιστεύω τους είναι όμοια. Ειδικότερα τον 18ο αιώνα οι καθολικοί της Κύπρου προτιμούσαν να παντρευτούν Μαρωνίτισσες πάρα ορθόδοξες. Έτσι οι σχέσεις των δύο κοινοτήτων έγιναν οικογενειακές με θετικό αντίκτυπο στην οικονομία και την κοινωνία.

Η πράσινη λάμπα είναι της θείας Πεππούς. Είναι της δεκαετίας του 1920 ή του 1930, είναι εισαγόμενη, ζωγραφισμένη στο χέρι και η βάση της είναι φτιαγμένη από μπρούντζο. Ο πίνακας στον τοίχο είναι ένας από τους αγαπημένους μου. Μου τον χάρισε ο ηγούμενος του μοναστηριού του Τιμίου Σταυρού στο Σταυροβούνι. Αυτός τον ζωγράφιζε και απεικονίζει το μοναστήρι. Ο ηγούμενος ζωγράφιζε εικόνες και ήταν αρκετά γνωστός και αρεστός στους κύκλους των πόλεων. Όταν μου τον χάρισε μού είπε να μην το πω στους άλλους μοναχούς γιατί δεν ήξεραν, είπε, πως ζωγράφιζε και κοσμικά θέματα. Είχα πάντα καλές σχέσεις με τους ορθόδοξους μοναχούς από μικρός. Με πήγαινε από μικρό η γιαγιά μου όταν ερχόμασταν στην Κύπρο για διακοπές· ήταν ορθόδοξη και της άρεσε να κάνουμε εκδρομές στα μοναστήρια του νησιού.

Στο Σταυροβούνι ανεβαίναμε συχνά, παίρναμε σαρδέλες σε κουτιά στους μοναχούς και κατέβαινε ο ηγούμενος κάτω να τα παραλάβει γιατί η γιαγιά δεν μπορούσε να ανεβεί στο άβατο. Αυτός μας έφερνε φρέσκα αβγά “για το μωρό”, εμένα δηλαδή. Σε αυτές τις εκδρομές με τη γιαγιά Ευγενία πηγαίναμε με τον θείο Jules και τη μαμά μου. Ο πατέρας μου έμενε από φόβο με τη θεία του την Πεππού στη Λάρνακα για να γλυτώσει από τη μουρμούρα της. Βέβαια αυτή έτσι κι αλλιώς γκρίνιαζε...

Όπως ανέφερα προηγουμένως, στον πατέρα μου δεν άρεσε η δουλειά στον Αμίαντο και υπέβαλε την παραίτησή του. Η θεία Πεππού ήταν θυμωμένη μαζί του και από φόβο μην φύγει στο εξωτερικό, του βρήκε δουλειά στη Λάρνακα, στη Marconi Radio Telegraph Company/Eastern Telegraph Company. Εκεί δούλευε με τον Nino Mantovani τον πατέρα του Benito και παππού της Antonella, της Αντιπροσώπου της Θρησκευτικής Ομάδας των Λατίνων στη Βουλή. Εκεί ήταν διευθυντής ο Guarnera, Μαλτέζος, έμπιστος των Άγγλων αφού από το γραφείο αυτό έφευγαν πολλές εμπιστευτικές πληροφορίες. Τον ήξερε η θεία Πεππού και τον παρακάλεσε να προσλάβει τον πατέρα μου. Εκεί, μαζί με τον Νίνο δούλευε και ο Maurice αλλά μετά από λίγο χρονικό διάστημα οι δύο φίλοι του πατέρα μου άφησαν τη δουλειά. Αυτός άντεξε ακόμη λίγο γιατί φοβόταν τη θεία του αλλά επειδή δεν του άρεσε καθόλου υπέβαλε και αυτός την παραίτησή του. Αποφάσισε να πάει πίσω στην Αλεξάνδρεια και ο γέρος πλέον φίλος του παππού μου, ο αντιπρόσωπος της Messageries Maritimes, ο Ελβετός Bonmarie τον βοήθησε να βρει δουλειά στη γαλλική εταιρεία ηλεκτροδότησης της Αιγύπτου. «Είσαι Γάλλος υπήκοος που μιλά τις γλώσσες της περιοχής, θα σε πάρουν αμέσως», του είπε ο Ελβετός. Έτσι κι έγινε. Προσλήφθηκε ως επιστάτης, είχε μια μοτοσυκλέτα και επέβλεπε τα έργα στην πόλη. Μετέπειτα τον τοποθέτησαν στο λογιστήριο της εταιρείας. Περνούσε καλά αλλά ήταν μόνος. Ο Bonmarie μεσολάβησε πάλι και του γνώρισε την κόρη του συνταγματάρχη Florio, που οι Αιγύπτιοι φώναζαν Florio Μπέι. Έτσι γνώρισε τη μητέρα μου που ήταν πολύ όμορφη.

Ο πατέρας και ο θεός μου είχαν καταταχθεί στον γαλλικό στρατό κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Κλήθηκαν να ενταχθούν στις γαλλικές δυνάμεις αφού ήταν Γάλλοι υπήκοοι. Υποστήριζαν πάντα τον De Gaulle. Τους πήγαν στην Αίγυπτο, θα επέστρεφαν σύντομα αλλά μετά τους κράτησαν εκεί αφού οι Γάλλοι ένωσαν τα τάγματά τους με αυτά των Εγγλέζων συμμάχων. Είναι ενδιαφέρον να υπογραμμίσουμε σε αυτό το σημείο τη σχέση των μελών της λατινικής κοινότητας της Κύπρου με τις χώρες καταγωγής τους. Έστω κι αν έχουν περάσει αιώνες από τότε που τα πρώτα μέλη των οικογενειών μας έφυγαν από τις γενέτειρες χώρες τους, όχι μόνο διατήρησαν τις σχέσεις τους με αυτές αλλά μέσω των προξενείων, και μετά των πρεσβειών, διατήρησαν πολλοί από αυτούς τις υπηκοότητές τους. Αυτή δεν είναι μια απλή ένδειξη διατήρησης ενός διαβατηρίου και των προνομίων που μπορεί να σου δώσει, είναι μια σαφής απόδειξη των αισθημάτων ταυτότητας που νιώθουν. Όπως ξέρουμε, όλοι έχουμε περισσότερες από μία ταυτότητες όπως είναι η θρησκευτική, η εθνική, η πολιτική, η γλωσσική και πολλές άλλες. Οι Λατίνοι της Κύπρου, πέρα από τη θρησκευτική κοινή ταυτότητα, έχουν κι άλλες κοινές ταυτότητες· μια από αυτές είναι σίγουρα η πολιτισμική, που κάποιοι θα μπορούσαν να πουν εθνική. Και αυτή η ταυτότητα είναι που τους συνδέει με τις καταβολές τους, τις χώρες από όπου προέρχονται οι προγόνι τους, οι γλώσσες, τα αναγνώσματα και οι συμπεριφορές που αποτελούν πραγματικά στοιχεία ταυτοποίησης.

Με τον πατέρα και τη μητέρα μου στην περιοχή Φοινικούδες. Κάθομαι στο παιδικό καρότσι. Ήταν μια από τις πρώτες φορές που ήρθα στην Κύπρο. Οι φοίνικες φαίνονται ακόμη μικροί, κάθε χρόνο τους βλέπαμε να μεγαλώνουν και σιγά-σιγά να ξεπερνούν το κιγκλίδωμα της βεράντας της θείας Πεππούς. Σε μεγαλύτερη ηλικία, κάναμε και μπάνιο με τον αδερφό μου στην παραλία των Φοινικούδων. Είχε βότσαλα τότε και ήταν γεμάτη από βάρκες. Η θεία μάς υποχρέωνε να μπαινοβγαίνουμε με τα μαγιό από την πίσω πόρτα για να μη μας βλέπει ο κόσμος και καταλάβει ότι εμείς κάναμε μια τόσο "άσεμνη" πράξη.

Ο πατέρας της μητέρας μου, ο Florio ήταν από τη Μεσσήνη της Σικελίας. Εργαζόταν ως συνταγματάρχης, υπεύθυνος για την υγιεινή του λιμανιού της Αλεξάνδρειας. Ήταν μια πολύ σημαντική θέση.

Ο παππούς, πατέρας της μητέρας μου, ο Orlando Florio ήταν από τη Μεσσήνη της Σικελίας. Εργαζόταν ως συνταγματάρχης, υπεύθυνος του λοιμοκαθαρητηρίου του λιμανιού της Αλεξάνδρειας. Το λιμάνι της Αλεξάνδρειας ήταν στα χέρια των Άγγλων, των Γάλλων και των Ιταλών μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οπότε και πέταξαν τους τελευταίους έξω. Ήταν ψηλός, ωραίος άντρας, αυστηρός... Όταν έλεγε κάτι έτρεμε το σπίτι. Όταν μετακομίσαμε στην Κύπρο, ο παππούς προτίμησε να μείνει στην Αλεξάνδρεια. Ήρθε μόνο μια φορά στην Κύπρο, την δεκαετία του '30 και δεν του άρεσε. Προτίμησε να μείνει στο σπίτι του με τους φίλους του στα καφενεία και τις αναμνήσεις του από το λιμάνι της Αλεξάνδρειας. Μαζί του μιλούσαμε ιταλικά αλλά τον φώναζα πάντα παππού, στα ελληνικά, το ίδιο και ο αδερφός μου.

Η μητέρα της μητέρας μου, ήταν και αυτή Ιταλίδα, από το χωριό Ziracco στην περιφέρεια του Φριούλι, στη Βορειοανατολική Ιταλία. Ο παππούς και η γιαγιά ήταν από τα δυο άκρα της χερσονήσου. Η γιαγιά ήταν μια χωριατοπούλα, πήγε στην Αίγυπτο γιατί ήρθε σε αντιπαράθεση με τον πατέρα της.

Η φωτογραφία της γιαγιάς λίγο πριν φύγει από την Ιταλία. Ήταν πολύ νέα και όμορφη. Πάνω από το κεφάλι της γράφει “Να με θυμάσαι”. Ίσως να προοριζόταν για την οικογένειά της που επρόκειτο να εγκαταλείψει. Ήταν ένας άνθρωπος με ανοιχτή καρδιά, το σίτι της ήταν πάντα γεμάτο από κόσμο, φίλους και συγγενείς και ήταν βαθιά θρησκευόμενη.

Ναυτάκι στην Αλεξάνδρεια με τη γιαγιά. Θυμάμαι ακόμη τα παιδικά τραγούδια που μου έμαθε στη διάλεκτο της περιοχής της. Ήταν μια δυναμική γυναίκα αλλά συνάμα γλυκιά και τρυφερή. Ήταν στη μόδα της εποχής να ντυνόμαστε ναυτάκια το καλοκαίρι. Αυτό συνέβαινε τόσο στην Αλεξάνδρεια όσο και στην Κύπρο. Όλα τα παιδιά των καλών οικογενειών ντύνονταν με ναυτικά. Την ίδια μόδα ακολουθούσαν και κάποιες γυναίκες, νεαρές συνήθως, με κολλάρα και φορέματα σε μπλέ και άσπρο με λεπτομέρειες από σχοινί. Ήταν μια ευρωπαϊκή μόδα που διαδόθηκε σε όλες τις ευρωπαϊκές κοινότητες της Μέσης Ανατολής και που διαφημιζόταν σε όλα τα περιοδικά κοινωνικού περιεχομένου της Αγγλίας και της Γαλλίας που κυκλοφορούσαν στα σαλόνια μας.

Η γιαγιά, μητέρα της μητέρας μου, η Vittoria Colussa-Florio έφυγε από την Ιταλία για να γλιτώσει από τον αυστηρό πατέρα της. Επιβιβάστηκε στην Τεργέστη και έφτασε στην Αλεξάνδρεια όπου βρήκε δουλειά ως γκουβερνάντα. Γνώρισε τον παππού μου που την ερωτεύτηκε αμέσως γιατί ήταν όμορφη και ήταν βέβαια Ιταλίδα όπως κι αυτός. Έτσι συμβαίνει συχνά, στο εξωτερικό οι ομοεθνείς έρχονται πιο κοντά δημιουργώντας τις κοινότητες. Και στην Κύπρο του 18ου αιώνα κάτι τέτοιο πρέπει να συνέβηκε, αν κρίνουμε από το αποτέλεσμα.

Ο αδελφός του πατέρα της ήταν ιερέας και ήταν όλοι τους πολύ αυστηροί, ενώ η γιαγιά ήταν ένα ελεύθερο πνεύμα. Έφυγε λοιπόν από την Ιταλία με ένα ψάθινο, μικρό μπαούλο. Σκεφτείτε, χωρούσε όλη της η περιουσία σε ένα μικρό ψάθινο μπαούλο... Πήγε στην Αλεξάνδρεια και επειδή ήταν καλά εκπαιδευμένη από το σπίτι της, ήταν άριστη οικοκυρά, έτσι βρήκε δουλειά στο σπίτι του διευθυντή της γαλλικής τράπεζας La Compagnie Financière Maurice de Cattai. Τις Κυριακές πήγαινε με τις φίλες της στους δημόσιους κήπους της Αλεξάνδρειας, εκεί που πήγαινε και ο εργένης Florio. Την είδε και του άρεσε, ήταν πολύ ωραία, της «έκανε κόρτε» για κάποιο διάστημα και μετά αρραβωνιάστηκαν και παντρεύτηκαν. Απέκτησαν μόνο ένα παιδί, τη μητέρα μου. Εγώ μεγάλωσα με τη γιαγιά μου.

Όταν ήμουν μικρός είχα βρογχικό άσθμα. Ο γιατρός μου στην Αλεξάνδρεια συνέστησε στους γονείς μου να με φέρουν στην Κύπρο καθώς τότε οι Αιγύπτιοι θεωρούσαν ότι η Κύπρος είχε 'καλό αέρα'. Ο Φουάτ και μετά ο Φαρούκ, οι βασιλιάδες της Αιγύπτου έρχονταν στην Κύπρο για το κλίμα και ιδιαίτερα για τον αέρα του νησιού. Κάθε χρόνο ερχόμασταν στην Κύπρο για διακοπές.

Λάρνακα 1934. Κάθομαι με τη θεία Πεππού στη βεράντα του σπιτιού της στις Φοινικούδες. Το κανονικό όνομα της θείας μου ήταν Josephine. Στα ιταλικά το όνομα είναι Giuseppina και έχει ως υποκοριστικό του το Perra, και για τον λόγο αυτό την φώναζαν Πεππού. Ήταν πολύ αυστηρή γυναίκα, πουριτανή. Η θεία είχε πολλές υπηρέτριες, τις κοπελούδες, που κατάγονταν από χωριά της επαρχίας Λάρνακος. Το σπίτι ήταν πολύ μεγάλο, εκεί διέμενε στα μέσα του 19ου αιώνα ο Πρόξενος των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής και γνωστός αρχαιοκάπηλος Luigi Palma di Censola. Το κτίριο αυτό φαίνεται σε πολλές γκραβούρες και φωτογραφίες του 19ου αιώνα, έφτανε μέχρι τη Ζήνωνος Κιτιέως και είχε μεγάλους αποθηκευτικούς χώρους και μαγαζιά.

Με το ποδηλατάκι που είχα στη Λάρνακα για να παίζω όταν ερχόμασταν στην Κύπρο τους καλοκαιρινούς μήνες από την Αλεξάνδρεια. Βέβαια στη Λάρνακα ήταν και όλοι συγγενείς του πατέρα μου, οι Beraud ήταν εδώ από τα τέλη του 17ου αιώνα. Ήταν όλοι καθολικοί και κατείχαν αρκετά σημαντικές δουλειές στην πόλη. Κάναμε περιπάτους και εκδρομές σε όλο το νησί. Αν και γεννήθηκα και μεγάλωσα στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, τη Λάρνακα την γνώριζα ανέκαθεν.

Με τη μητέρα μου στη δεξαμενή του σπιτιού της θείας Πεππούς. Η δεξαμενή ήταν βαθιά και πολύ δροσερή. Εκεί κάτω η θεία νοίκιαζε τον χώρο στο κράτος για να φυλάσσει το σιτάρι, ενώ μετά το ενοικίαζε στο ΑΚΕΛ. Θυμάμαι πολύ καλά τη γειτονιά, τα εστιατόρια, τα ζαχαροπλαστεία και τις λέσχες κατά μήκος των Φοινικούδων. Έβγαζαν έξω ξύλινες καρέκλες γύρω από μικρά, στρογγυλά, μεταλλικά, τραπεζάκια. Θυμάμαι τις μυρωδιές των φαγητών και του καφέ καθώς και τις φωνές των γκαρσονιών που φώναζαν τις παραγγελίες στην κουζίνα. Εκεί μαζεύονταν και πολλοί φίλοι του πατέρα μου από τότε που ήταν νέος και έμεινε στη Λάρνακα. Οι περισσότεροι απ' αυτούς ήταν καθολικοί, μαθητές και συμφοιτητές του τόσο από τη Λάρνακα όσο και από την Αίγυπτο.

Στο παιδικό καροτσάκι στις Φοινικούδες. Πίσω φαίνονται τα ξενοδοχεία και ένα νεαρό αγόρι που πουλά νερό. Δεξιά είναι ένας φωτογράφος. Σύχναζαν εκεί για να φωτογραφίσουν τους περαστικούς και μετά από λίγες μέρες μπορούσες να αγοράσεις τις φωτογραφίες. Σύχναζαν πολλοί φωτογράφοι, οι περισσότεροι ήταν ξένοι, προέτρεπαν τον κόσμο να ποζάρει μπροστά από τα φοινικόδεντρα και τα ξενοδοχεία. Κάποιοι από αυτούς είχαν μαγαζιά στη Λάρνακα, άλλοι έρχονται από άλλες πόλεις και κάποιοι από άλλες χώρες για να φωτογραφίσουν τον κόσμο εδώ αφού οι επαγγελματίες ήταν πολύ λίγοι στο νησί. Ήταν και η συνήθεια της εποχής μάλλον, τύπωναν τις φωτογραφίες πάνω σε χαρτιά που έγραφαν τα ονόματά τους και τη διεύθυνση των εργαστηρίων τους... Λεμεσός, Αλεξάνδρεια, Σμύρνη και διάφορα άλλα μέρη της Μεσογείου.

Φωτογραφία στο στούντιο Γκλάτζσνερ μαζί με τη μητέρα μου όταν ήμουν μικρός. Ο Γκλάτζσνερ ήταν καθολικός, όπως και η οικογένειά του. Η κόρη του έπαιζε το εκκλησιαστικό όργανο στον καθολικό ναό. Τους θυμάμαι από τις επισκέψεις μας και μετέπειτα, όταν ήρθα και κατοίκησα στην Κύπρο. Τους θυμάμαι πάντα στο τελευταίο τους σπίτι - στούντιο, απέναντι από το ταχυδρομείο, στην οδό Βασιλέως Κωνσταντίνου. Προηγουμένως ήταν απέναντι από την καθολική εκκλησία της περιοχής, εκεί που είναι σήμερα το ξενοδοχείο Άτριουμ-Ζήνων. Θυμούνται πόσο φωτεινό ήταν το στούντιο φωτογράφισης και πόσο εντυπωσιακό ήταν το πάτωμα με φίλνισι. Το αλογάκι στο οποίο κάθομαι ήταν πραγματικό, βαλσαμωμένο με ξύλινο υποστήριγμα. Είδα πολλές φωτογραφίες από γνωστούς και φίλους να φωτογραφίζονται πάνω σε αυτό.

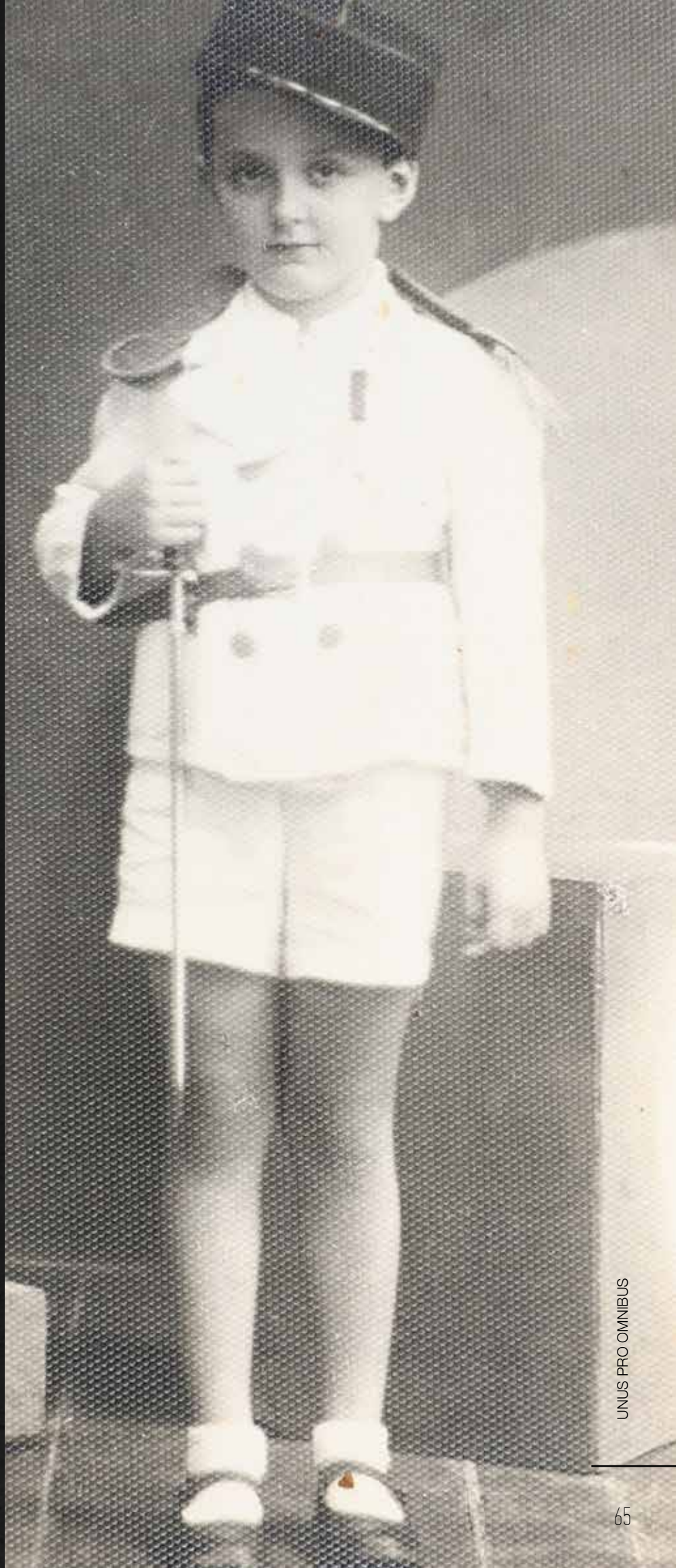
Μεγαλώνοντας και ολοκληρώνοντας τις σπουδές μου στην Αλεξάνδρεια, πήγα στη Σορβόννη όπου σπούδασα Φιλολογία και Κοινωνικές Επιστήμες. Τελείωσα το πανεπιστήμιο το 1960 και ήρθα στην Κύπρο το 1963 μετά τη στρατιωτική μου θητεία. Διορίστηκα αμέσως ως καθηγητής γαλλικών στα νυκτερινά σχολεία και τα πρωινά στη σχολή των καλόγηρων. Ο Μιλλιέξ με έβαλε σε αυτή τη θέση. Το 1959 ο Ροζέ Μιλλιέξ μετατέθηκε από την Αθήνα στην Κύπρο, όπου μετά την Ανεξαρτησία έγινε μορφωτικός ακόλουθος της Γαλλικής Πρεσβείας και διευθυντής του Γαλλικού Μορφωτικού Κέντρου που ο ίδιος ίδρυσε τον Νοέμβριο του 1960. Στη θέση αυτή παρέμεινε μέχρι το 1971.

Έμενα στη Λάρνακα και πηγαινοερχόμουν στη Λευκωσία καθημερινά. Έγραφα και στον Rene, τον αδελφό μου, λέγοντάς του πως ο Μιλλιέξ έψαχνε και άλλους καθηγητές. Ο αδελφός μου σπούδασε μαθηματικός. Αν και περνούσε καλά στη μεγάλη και κοσμοπολίτικη Αλεξάνδρεια, αποφάσισε μετά από λίγο καιρό να έρθει και αυτός στην Κύπρο.

Στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών κατά την παρουσίαση του Μιλλιέξ το 1979 για την ελληνική παιδεία. Διακρίνονται ανάμεσα σε άλλους, ο Κώστας Κύρρης, ο Ρένος Πρέντζας, ο Πέτρος Στυλιανού, η Μαρία Πυλιώτου, ο Κώστας Μόντης και ο Επαμεινώνδας Πετρόντας του Παγκυπρίου Γυμνασίου. Ο Πετρόντας έκανε μια πολύ καλή κριτική της έκδοσής μου. Ήταν καλός φίλος του Μιλλιέξ.

Ντυμένος αξιωματικός του στρατού. Ήταν λίγο πριν ξεκινήσει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος. Η φωτογραφία είναι από την Αλεξάνδρεια. Δεν έγινα αξιωματικός αλλά έκανα τη στρατιωτική μου θητεία στο γαλλικό ναυτικό. Μόλις κατατάχθηκα μού είπαν, εσύ θα πας στο Ναυτικό. Έμεινα για έξι μήνες στη Σχολή Ναυτικού για να μάθω γεωγραφία, γεωμετρία, μαθηματικά και άλλα. Εγώ αντέδρασα, είπα πως δεν ήξερα τέτοια πράγματα και πως δεν ήταν το επάγγελμά μου, αλλά αυτοί επέμεναν. Είσαι δάσκαλος, μου είπαν, θα μάθεις και θα αντεπεξέλθεις όπως πρέπει σε περίπτωση κινδύνου. Ήμουν 22 χρόνων και με έστειλαν στην Ταϊτή για να υπηρετήσω τη θητεία μου. Γνώρισα πολύ κόσμο και είχα πολύ ενδιαφέρουσες εμπειρίες. Έτσι κατάλαβα και πώς ήταν αιώνες πριν με τους προγόνους μου που ταξίδευαν με τον στρατό και μετά ως σύνολα εμπόρων/ταξιδιωτών που διακινούνταν στην Ανατολική Μεσόγειο.

Με τον μικρό μου αδελφό Rene. Στη φωτογραφία αυτή είμαστε στην Αλεξάνδρεια, όπως βλέπετε και από το ξύλινο παραβάν. Μεγαλώσαμε και οι δύο στην Αλεξάνδρεια αλλά επιλέξαμε σε κάποια φάση της ζωής μας να έρθουμε και οι δύο στην Κύπρο. Οι σχέσεις με τους συγγενείς μας εδώ, καθώς και οι φίλοι του πατέρα μου και μετέπειτα οι δικοί μας, μάς επέτρεψαν να νιώθουμε την Κύπρο σαν το σπίτι μας, σε μια ευρύτερη οικογένεια που ονομάζουμε λατινική κοινότητα.

Ήθελα να γίνω γιατρός όταν μεγαλώσω...

Σε ένα πάρτι στην Αλεξάνδρεια. Μόλις είχα τελειώσει το στρατιωτικό μου, αμέσως μετά τις σπουδές στη Σορβόννη. Δεν μπόρεσα να κάνω εκεί το διδακτορικό μου γιατί θα καθυστερούσα πολύ. Έτσι το ξεκίνησα στη Λιλ, μετά από συμβουλή του επόπτη-καθηγητή μου. Το θέμα της διδακτορικής μου διατριβής ήταν η γαλλική κουλτούρα στον κυπριακό χώρο από το 1192 μέχρι το 1971. Ήταν μια έρευνα που μου έδωσε μεγάλες στιγμές ικανοποίησης και με βοήθησε να εμβαθύνω σε θέματα που αφορούν την ιστορία της οικογένειάς μου

και κατ' επέκταση τη δική μου ιστορία. Αυτό είναι και το ενδιαφέρον με την Κύπρο· η ιστορία της είναι η ιστορία πολλών λαών που μπλέκονται μαζί σαν πολλά νήματα στο ίδιο κουβάρι. Τα πάρτι της Αλεξάνδρειας, όμως, ήταν αξέχαστα. Ο κοσμοπολιτισμός της πόλης ήταν αξιέπραστος, ο πλούτος, η προσοδευτικότητα και το επίπεδο, κοινωνικό και μορφωτικό, ήταν στα πιο υψηλά επίπεδα. Ήμασταν νέοι βέβαιοι. Όταν είσαι νέος τα πράγματα τα βλέπεις διαφορετικά, τα ζεις με άλλη ένταση.

Με φίλους κατά την επίσκεψή μας σε έναν αρχαιολογικό χώρο στην Αίγυπτο. Είμαι αυτός που είναι μόνος του στα δεξιά. Όπως βλέπετε ήμουν πάντα μοναχικός τύπος. Τα ερείπια της αρχαίας Αιγύπτου είναι εντυπωσιακά, με έχουν σημαδέψει βαθιά όπως και ο ελληνικός πολιτισμός της Αλεξάνδρειας. Ο πατέρας μου ήταν από γαλλικής καταγωγής οικογένεια με αιώνες ιστορία στην Κύπρο, η μητέρα μου ήταν Ιταλίδα αλλά εγώ ένιωθα πάντα τον ελληνισμό να με διακατέχει. Τον άκουγα στους δρόμους και στα καφενεία της Αλεξάνδρειας, τον διάβαζα στα βιβλία και τον δίδασκα στα σχολεία της πόλης.

Με μαθήτριες στην Σχολή των Καλογριών στη Λευκωσία. Αυτή ήταν η δουλειά μου, διδάσκαλος, αν και έκανα και πολλά άλλα, όμως η ιδιότητα του διδασκάλου επικρατούσε πάντα. Μαζί με τη γλώσσα δίδαξα την κουλτούρα και τις νοοτροπίες. Η εμπειρία μου στη Σχολή των Καλογριών ήταν ένας από τους σημαντικότερους σταθμούς της ζωής μου. Μου έχει λείψει η Λάρνακα γι' αυτό και την επισκέπτομαι συχνά, εκεί ήταν όλοι μου οι συγγενείς και εκεί μένει ακόμη ο αδερφός μου. Η Λάρνακα είναι η Κύπρος που θυμάμαι ως παιδί.

Ήταν όμως πολύ κουραστικό να πηγαиноέρχομαι στη Λευκωσία, έφευγα το πρωί και επέστρεφα αργά το βράδυ, οι δρόμοι και τα αυτοκίνητα ήταν διαφορετικά από τα σημερινά βέβαια. Μια μέρα, μια ηλικιωμένη καλόγρια με είδε που ήμουν πολύ κουρασμένος και ζήτησε να μου μιλήσει. Ξεκίνησε να λέει πως με βλέπει που κουράζομαι πολύ και που τρέχω συνέχεια με τις πολλές μου υποχρεώσεις. Δεν κατάλαβα στην αρχή που το πήγαινε, στο τέλος μου είπε, «είσαι καλό παιδί, σε ξέρουμε, είσαι εργατικός και τίμιος, γιατί δεν βρίσκεις μια κοπέλα να παντρευτείς, αν θέλεις, εμείς έχουμε μια να σου προτείνουμε». Έτσι μου πρότειναν τη Μαίρη. Βέβαια, εγώ ήξερα τη Μαίρη από το Παρίσι. Είχα χάσει τα ίχνη της και δεν ήξερα πως ήρθε πίσω στη Λευκωσία. Η γριά μοναχή οργάνωσε μια μικρή κωμωδία, κανόνισε να βρεθούμε στον διάδρομο, εγώ συνοδευόμενος από την προξενήτρα και η Μαίρη συνοδευόμενη από την ηγουμένη. Μόλις, κοιταχτήκαμε πριν ακόμη προλάβουν να μας συστήσουν οι δθήθεν ανήξερές μοναχές, η Μαίρη αναφώνησε, «σας ξέρω φάγαμε μαζί στο Παρίσι». Να μη σας τα πολυλογώ, παντρευτήκαμε και ζήσαμε μια ωραία ζωή. Ήταν πολύ καλό κορίτσι, σπούδασε γαλλική φιλολογία στο Παρίσι την ίδια περίοδο μ' εμένα. Ο πατέρας της ήταν γεωπόνος, όλοι οι συγγενείς της ήταν στην Αγγλία και έμενε μόνη στη Λευκωσία. Ήταν βέβαια ορθόδοξη αλλά παντρευτήκαμε.

Διακρίνονται ανάμεσα σε άλλους ο Αδαμάντιος Διαμαντής, ο Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος ο Α', ο Κύπρος Χρυσάνθης, ο Πασχάλης Πασχαλίδης.

Βεβαίως, δεν θα μπορούσα να την παντρευτώ ποτέ αν ζούσε η θεία Πεππού. Είχε πεθάνει από χρόνια, έτσι μπορέσαμε και παντρευτήκαμε χωρίς πρόβλημα. Η θεία μάς θύμωνε μόλις μας έβλεπε να μιλούμε με γυναίκες, ειδικά χωρισμένες. Ο θείος Νίνο παντρεύτηκε μια χωρισμένη και η Πεππού μάς απαγόρευε να της μιλούμε. Είχε μεγάλο πρόβλημα με τον θείο Νίνο και επειδή είχε καμπαρέ. Δεν ήταν όπως τα καμπαρέ της σημερινής εποχής. Τότε ήταν κλαμπ, όπου ο κόσμος έπαιζε χαρτιά και είχε και χορευτικά θεάματα. Μετά, στο πίσω μέρος γινόντουσαν και άλλα, όμως με διακριτικότητα και προσοχή. Όλοι οι γνωστοί πλούσιοι Λαρνακείς ήταν θαμώνες του καμπαρέ του Νίνου. Ήταν λάτρεις του μπαλέτου και ιδιαίτερα των μπαλαρίνων, από την Ισπανία και τη Γερμανία κυρίως. Γι' αυτό μάς έδωχναν πριν τα πριβέ, για να μη δούμε ποιοι θα πήγαιναν πίσω από τις κουρτίνες. Αρχικά, η επιχείρηση του θείου στεγάστηκε σε ένα μέρος του σπιτιού της Πεππούς, αργότερα μετεστεγάστηκε. Να σας πω πως μετά που παντρεύτηκα έφυγα από τη Λάρνακα και μου κακοφάνηκε. Ο Rene, ο αδελφός μου έμεινε στη Λάρνακα. Κανονικά εγώ έπρεπε να μείνω και ο αδελφός μου έπρεπε να πάει Λευκωσία μιας και ο Mantovani με ήθελε να δουλέψουμε μαζί γιατί ξέραμε πολλές γλώσσες, ήταν φίλος του πατέρα και ήμασταν της ίδιας κοινότητας. Τελικά όμως προτίμησα τη δουλειά του δασκάλου έστω κι αν ήμουν με συμβόλαιο που ανανεωνόταν κάθε τρία χρόνια. Έτσι ο αδελφός μου έμεινε στον Mantovani, άρα και στη Λάρνακα. Μετά από λίγα χρόνια ήρθαν και οι γονείς μας και έμειναν με τον Rene. Μετά από κάποια χρόνια επέστρεψα στη Γαλλία για να αποκτήσω τον τίτλο του Διδάκτορα. Δεν είχα τη δυνατότητα να το πετύχω στο πανεπιστήμιό μου, τη Σορβόνη, γιατί δεν είχε θέση και έπρεπε να περιμένω κάποια χρόνια. Έτσι ο καθηγητής μου, μου πρότεινε να γραφτώ στο διδακτορικό πρόγραμμα του πανεπιστημίου της Λιλ. Εκεί παρουσίασα τη διατριβή μου με θέμα τη γαλλική κουλτούρα στον κυπριακό χώρο. Εκδόθηκε στα Γαλλικά το 1990 από το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου και το 2008 στα Ελληνικά.

Σε ένα επίσημο δείπνο με τον τότε πρόεδρο της Βουλής Αλέκο Μιχαηλίδη (1978-1981) που δεξιώθηκε κάποιους γερουσιαστές από τη Γαλλία. Ήταν εδώ για να μιλήσουμε για το κυπριακό. Ήταν μέλη της επιτροπής της Γερουσίας για την Κύπρο, υπήρχε η αντίστοιχη επιτροπή και στη Βουλή των Γάλλων. Κάποιοι από

αυτούς ήταν γνωστοί και φίλοι μου από την Σορβόννη. Είχα ζητήσει προσωπικά τη βοήθειά τους και αυτοί ανταποκρίθηκαν με μεγάλη ευχαρίστηση. Οι Γάλλοι ήταν διαχρονικά φιλέλληνες και βοήθησαν όσο μπορούσαν. Η γεωπολιτική δυναμική, όμως, της περιόδου δεν τους επέτρεπε να κάνουν θαύματα.

Το παράσημο και το παπικό μετάλλιο που μου απονεμήθηκαν από τη Αγία Έδρα για τις έρευνες και την προσφορά μου στη λατινική κοινότητα της Κύπρου επί Πάπα Ιωάννη Παύλου Β΄

Ήταν μεγάλη τιμή για μένα και στιγμή εξαιρετικής συγκίνησης όταν μου ανακοινώθηκε ότι θα παρασημοφορούμουν από το Γαλλικό Κράτος ως αξιωματούχος του Εθνικού Τάγματος της Αξίας, *Ordre National du Mérite*. Είναι ακόμη μεγαλύτερη τιμή που το υπογράφει ο τότε Γάλλος Πρόεδρος *François Mitterrand*.

Επέστρεψα στην Κύπρο επειδή πίστευα πως θα υπήρχαν πιο πολλές ευκαιρίες εργοδότησης, επιπλέον πάντα μου άρεσε. Ξέρετε, για εμάς, Αλεξάνδρεια, Κύπρος, Παρίσι δεν ήταν διαφορετικοί τόποι. Ήταν τρία σημεία του ίδιου πίνακα, άλλαζε η κλίμακα αλλά όχι η ουσία. Έτσι ήταν για αιώνες, ο κόσμος μετακινούνταν με ευκολία και με βάση τις οικογενειακές, κοινωνικές και πολιτισμικές του αναφορές. Νομίζω όλοι οι παλιοί Λατίνοι έτσι νιώθουν τον κόσμο.

Στο Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών. Η συνεργασία μου με το ΓΠΠ ήταν στενή, διήρκεσε πολλά χρόνια.

Αν με ρωτάτε πως νιώθω, Κύπριος, Αιγύπτιος ή Γάλλος, θα έλεγα πως ανήκω στον ευρύτερο ελληνισμό πάντα. Αν και δεν γεννήθηκα εδώ, αλλά στην Αλεξάνδρεια, ο ελληνισμός με περιτριγύριζε από παντού, στη γειτονιά μου ήταν μόνο Έλληνες. Ένας ελληνισμός που δεν συνδέεται τόσο με την Ελλάδα αλλά με το ελληνικό πνεύμα και τον ελληνικό πολιτισμό που υπήρχε σε όλη την Ανατολική Μεσόγειο.

Συχνά γεννιεται το ερώτημα, τι είναι οι Λατίνοι στον χώρο και τον χρόνο; Θεωρώ πως είναι το σύνολο των ανθρώπων που πιστεύουν στο ρωμαιοκαθολικό χριστιανικό δόγμα. Ήταν πολλές οι καταγωγές των Λατίνων, Ιταλοί, Γάλλοι, Δαλματοί ακόμα και Μαλτέζοι. Οι περισσότεροι Μαλτέζοι ήρθαν με τους Άγγλους, τους εμπιστεύονταν πολύ και τους έφεραν μαζί τους για να καλύψουν τα σημαντικά πόστα. Βέβαια, άλλο η παρουσία των Λατίνων

στην Κύπρο και άλλο η θρησκευτική ομάδα των Λατίνων σήμερα. Οι Λατίνοι, όπως είπαμε, ήταν εδώ από τον Μεσαίωνα, ήταν τα μέλη της άρχουσας τάξης, τα μεγάλα μοναστήρια και τα τάγματα των μοναχών. Όλα αυτά σταδιακά έφθιναν μέχρι και την οθωμανική κατάκτηση του νησιού. Δεν έφυγαν όλοι τότε, κάποιοι παρέμειναν, τόσο λαϊκοί όσο και κληρικοί. Εγώ νομίζω οι Φραγκισκανοί της Λάρνακας παρέμειναν στο μοναστήρι τους. Γύρω από όσους έμειναν στο νησί και με την ενισχυμένη παρουσία των ευρωπαϊκών προξενείων, η κοινότητα εξελίχθηκε και μεταλλάχθηκε πολλές φορές μέσα στους αιώνες και εξελίσσεται ακόμη.

Κάποτε ήταν πολλά τα στοιχεία που διαφοροποιούσαν τους Λατίνους, η κουλτούρα, οι γλώσσες, η παιδεία. Με τον καιρό αφομοιώθηκαν με την κυπριακή κοινωνία και σήμερα η θρησκεία είναι το μόνο που τους ενώνει και τους διαφοροποιεί από τους υπόλοιπους.

Αυτή είναι η αναμνηστική φωτογραφία που έχω από την πρώτη μου κοινωνία στην εκκλησία. Για εμάς, τους καθολικούς, η τέλεση της πρώτης κοινωνίας είναι πολύ σημαντικό γεγονός. Είναι το αποτέλεσμα μιας σειράς μαθημάτων κατήχησης που κάνουμε ομαδικά όλα τα παιδιά της ίδιας ηλικίας. Μέχρι και το 1910 η πρώτη κοινωνία γινόταν στα παιδιά που ολοκληρώνουν τα μαθήματα κατήχησης, σε ηλικία 12 με 14 χρόνων. Κάτω από την ποιμενική ράβδο του πάπα Πίου του 10ου με το διάταγμα *Quam singulari*, τα παιδιά θα μπορούσαν να κοινωνήσουν στα μέσα της πορείας της κατήχησης τους, σε ηλικία εφτά χρονών. Για το παιδί είναι πάρα πολύ σημαντική γιορτή, είναι σαν μια πολύ σημαντική ημέρα-σταθμός στην ζωή του. Λαμβάνει πολλά δώρα και ντύνεται με ωραία λευκά ρούχα. Είναι το κέντρο της θρησκευτικής και της οικογενειακής γιορτής.

Πρόσκοπος στο Τάγμα της Αλεξάνδρειας

Κάποτε η Λάρνακα, για παράδειγμα, είχε πολλούς Λατίνους, τους έλεγαν και Φράγκους, και σε μεγάλο βαθμό ήταν η αριστοκρατία της πόλης, ήταν οι πιο πλούσιοι και οι πιο μορφωμένοι. Σε μικρότερο βαθμό ήταν και στη Λεμεσό οι Λατίνοι αλλά και στη Λευκωσία· εκεί ήταν περισσότερο κληρικοί, στα παράλια ήταν αστοί, έμποροι. Χάρη στο Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, ο πλούτος των θρησκευτικών αλλά και πολιτιστικών στοιχείων διασώθηκε και διατηρήθηκε κάτω από το όνομα “θρησκευτικές ομάδες”. Αυτό το γεγονός βοήθησε και βοηθά τους Λατίνους, όπως και τους Αρμένιους και τους Μαρωνίτες, να διατηρούν τη διαφορετικότητά τους με αξιοπρέπεια και με σεβασμό ανάμεσα στην τοπική κοινωνία. Προσέξετε, μίλησα στην αρχή και για αφομοίωση, πολλοί Λατίνοι έγιναν με τα χρόνια ορθόδοξοι. Αυτό συμβαίνει συνήθως με τους γάμους. Στο όνομα της αγάπης κάποιοι αλλάζουν το δόγμα τους. Δεν το κατακρίνω, το σημειώνω για να πω πως κάποια μέλη του πολιτισμικού, πλέον, συνόλου που λέγονται Λατίνοι, δεν είναι πια καθολικοί. Για παράδειγμα, πολλοί Beraud είναι ορθόδοξοι, ορισμένοι μένουν στην Αθένου και άλλοι στη Λευκωσία. Αυτό συνέβη σε όλες σχεδόν τις παλιές καθολικές οικογένειες της Κύπρου. Κάποια μέλη τους έγιναν ορθόδοξοι, όπως είναι άλλωστε και το φυσικό, αφού διαμένουν σε μια χώρα της οποίας ως επί το πλείστον οι κάτοικοι είναι ορθόδοξοι. Βεβαίως, όλα εξελίσσονται, και σήμερα οι καθολικοί της Κύπρου έχουν πολλαπλασιαστεί με τις χιλιάδες των εργατών που έρχονται από καθολικές χώρες της Ασίας, αλλά και της Ευρώπης και της Αφρικής. Αν και δεν είναι μέλη της θρησκευτικής ομάδας και δεν αναγράφονται στους εκλογικούς καταλόγους ως Λατίνοι, είναι πιστοί που γεμίζουν τις εκκλησίες κάθε Κυριακή και εξελίσσουν αυτό που είδαμε να γεννιέται τον Μεσαίωνα στο νησί.

Μέσα από την τέχνη μαθαίνεις να σέβεσαι τις κουλτούρες και τους ανθρώπους που διαφέρουν από εσένα. Εμείς που μεγαλώσαμε και ζήσαμε σε χώρους με πολλές θρησκείες και πολλές κουλτούρες μάθαμε να σεβόμαστε τις παραδόσεις όλων. Αυτό είναι το μυστικό της ειρηνικής συμβίωσης που φέρνει οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη, ο σεβασμός. Σκεφτείτε πόση τέχνη και υπομονή χρειάζεται για να γράψει κάποιος ολόκληρο το κοράνι με τόσο μικρούς χαρακτήρες. Είναι αξιοθαύμαστη η καλλιγραφία τους, όπως και αυτή που διακοσμεί το κουτάκι από καθαρό ασήμι. Είναι του 19ου αιώνα και νομίζω είναι πολύ αξιόλογο αντικείμενο.

Στην Κύπρο οι διαφορές ήταν πάντα λιγότερο αισθητές μεταξύ καθολικών και ορθόδοξων, γεγονός που διευκόλυνε αυτού του τύπου τη μετακίνηση. Οι καθολικοί έχουν εκμοντερνιστεί και είναι πιο κοντά στη σύγχρονη κοινωνία, οι ορθόδοξοι έχουν διατηρήσει την αυθεντικότητά τους, την αρχαία πνευματικότητα και τη βαθιά θεολογία τους. Τώρα, θέματα όπως το Φιλιοκβέ είναι πολιτικά ζητήματα που παίρνουν αφορμή μόνο από τη θρησκεία.

Την αγάπη για την τέχνη της Ανατολής την κληρονόμησα από τον πατέρα μου. Είναι τέχνη άλλου κόσμου, άλλων θρησκειών, πιο μακρινών από τις δικές μας. Τα αντικείμενα αυτά έχουν έναν βαθύ πνευματισμό, ωστόσο δίνουν την αίσθηση του εξωτικού και του μαγικού ταυτόχρονα.

Ο Jean Antoine Cirilli. Ήταν γραμματέας του κόμη Louis Dumensnil de Maricourt, Προξένου της Γαλλίας στη Λάρνακα τη δεκαετία 1860. Ο Maricourt ήταν αυτός που έστειλε το γιγάντιο πιθάρι της Αμαθούντας στο Μουσείο του Λούβρου. Ο Cirilli ήταν πολύ μορφωμένος και ήταν ο στενότερος συνεργάτης του στην Κύπρο. Το έργο είναι του Γάλλου ζωγράφου Alexandre-Gabriel Decamps De Schamp (1803-1860) και φέρει ημερομηνία 1854. Ο ζωγράφος έζησε κάποια χρόνια στην Ελλάδα από όπου εμπνεύστηκε για να κάνει γνωστά έργα με θέμα την επανάσταση. Ταξίδεψε στην Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη και τη Μέση Ανατολή, όπου μάζεψε αρκετό υλικό για να παρουσιάσει τη μεγάλη συλλογή έργων Οριενταλισμού στο Παρίσι, αφότου επέστρεψε. Δεν γνωρίζουμε αν πέρασε από την Κύπρο. Ο γραμματέας του Προξενείου ταξιδεύει συχνά στην περιοχή, ίσως το πορτραίτο να έγινε στη Λάρνακα ή και κάπου αλλού.

Υπήρχαν πολλές οικογένειες Λατίνων στη Λάρνακα που προέρχονταν από όλα τα κοινωνικά στρώματα. Βέβαια, οι περισσότεροι ήταν αστοί, εύποροι και μορφωμένοι. Θα λέγαμε πως όταν μιλάμε για τη Λάρνακα και τους Λατίνους της, αναφερόμαστε στην ιστορία ορισμένων οικογενειών που για κοινωνικούς και θρησκευτικούς λόγους σχετίστηκαν και συνεργάστηκαν σε πολλούς τομείς. Υπήρχαν και τα δύο μοναστήρια που βοήθησαν πολύ στην ενδυνάμωση της κοινότητας. Ήταν οι Φραγκισκανοί της Παναγίας των Χαρίτων της Αγίας Γης και οι Καπουκίνοι. Οι πρώτοι υπάρχουν μέχρι σήμερα, οι δεύτεροι έφυγαν τον 19ο αιώνα. Είχαν και οι δυο σχολεία για παιδιά και ασκούσαν μεγάλη επιρροή στην πόλη και ιδιαίτερα στα Προξενεία.

Μια ομάδα από επιφανείς Λαρνακείς έστειλαν μια επιστολή στον Ναπολέοντα Γ', το 1869 ζητώντας του να έρθει να πάρει την Κύπρο από τους Οθωμανούς. Μεταξύ άλλων ήταν οι Beraud, Lapierre, Bernard, Michel, Bey, Saint Amand, Laffon και Hobard, όλοι φίλοι και συνεργάτες. Θα ήθελα να σας πω ότι ένας πρόγονός μου, ο Michel Beraud, είχε τη γνωστότερη πανσιόν της πόλης, την Auberge de France, με εστιατόριο, καφενείο και κατάστημα που πουλούσε πολλά πράγματα, ακόμα και αρχαιότητες. Είναι γνωστός στο μουσείο του Λούβρου, το οποίο προμήθευε κατά καιρούς με κυπριακές αρχαιότητες, δεν το ξέραμε εμείς, μας το είπε πριν κάποια χρόνια ένας Καναδός αρχαιολόγος. Τον μνημονεύουν πολλοί επισκέπτες που αποβιβάστηκαν στη Λάρνακα. Λένε πως η πανσιόν του ήταν σημείο συνεύρεσης στην πόλη, εκεί μαζεύονταν οι έμποροι και οι διπλωμάτες αλλά και οι καπετάνιοι των πλοίων που στάθμευαν στο αγκυροβόλιο. Ο Michele ήταν γνωστός για τις μη συμβατικές πολιτικές πεποιθήσεις του και πιστεύω πως σε μεγάλο βαθμό εξαρτιόνταν από αυτές τις πολύ ενδιαφέρουσες συναντήσεις που γίνονταν στο πανδοχείο του. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι από τη Λάρνακα πέρασαν, γεννήθηκαν και δημιούργησαν πολύ αξιόλογες οικογένειες, ή καλύτερα, πολλές οικογένειες που είχαν πολλά αξιόλογα μέλη. Για χάρη της ιστορίας ας μνημονεύσουμε ορισμένους: Lapierre, Calimeri, Saint Amand, Cirilli, Palma, Morat, Usmiani, Beati, Beraud, Bernerd, Brunoni, Caprara, Contarini, Dandolo, Mantovani, Mattei, Rizzini, Saletovich, Zirigovich, Vassallo, Varlaam, Glaszner, Burgi. Οι περισσότεροι ήταν έμποροι, μορφωμένοι στον κλάδο τους από σχολεία της Ευρώπης, της Σμύρνης, της Βηρυτού και της Αλεξάνδρειας. Δεν ήταν σίγουρα όλοι άνθρωποι των γραμμάτων, η πλειονότητα επικεντρωνόταν στα λογιστικά και τα εμπορικά θέματα. Υπήρχαν και κάποιοι γιατροί, πολύ καλοί και πολύ γνωστοί. Ο Carletti και ο Foblant ήταν πολύ σπουδαίοι. Ο Γάλλος γιατρός Joseph Irene Foblant, ήρθε στην Κύπρο ως απεσταλμένος του γαλλικού κράτους για την αντιμετώπιση των σοβαρών ασθενειών που μάστιζαν τότε την Κύπρο. Πέντε χρόνια αργότερα, η Γαλλία έστειλε τις πρώτες νοσοκόμες του τάγματος του Αγίου Ιωσήφ.

Μετά από σημαντική χορηγία του αυτοκράτορα Ναπολέοντα Γ' ξεκίνησε να χτίζεται το μοναστήρι του Αγίου Ιωσήφ το 1846 που ολοκληρώθηκε το 1848. Ο Foblant, όταν ήρθε στη Λάρνακα διορίστηκε ως προϊστάμενος του λοιμοκαθατηρίου που στεγαζόταν στο Μεσαιωνικό Κάστρο. Νοίκιαζε δωμάτια στο σπίτι του Jacometto Mattei, εκεί που μετά στέγασε το Λάρνακα Κλαμπ, δίπλα από το Ίδρυμα Φοίβου Σταυρίδη - Αρχαία Λάρνακας στην Οθωμανική Τράπεζα. Μίλησα με τον Μιλλιέξ για την προσωπικότητα αυτή και έτσι τοποθετήσαμε το 1971 μια αναμνηστική πλάκα στο Μοναστήρι του Αγίου Ιωσήφ στη Λάρνακα. Ο Ελβετός Dumel ήταν μια άλλη ενδιαφέρουσα προσωπικότητα, ήταν διδάσκαλος της γαλλικής γλώσσας στην Αμερικανική Ακαδημία και στα Γυμνάσια μετέπειτα. Ήταν και ζωγράφος και παντρεύτηκε εδώ, στη Λάρνακα με τη Renee Zirigovich, την αδελφή του μουσικού Herman που δούλευε στην Cable and Wireless και έπαιζε μουσική στη μπάντα του Δήμου και στο ξενοδοχείο Τέσσερα Φανάρια των Wideson. Ήταν Λατίνοι και αυτοί. Ο Herman στον πρώτο του γάμο παντρεύτηκε την Irma, την κόρη του διάσημου φωτογράφου Leopold Glaszner. Κάποια έργα του εκτίθενται σήμερα στο Μουσείο του Ιδρύματος Σεβέρη, μεταξύ αυτών είναι και ένα πορτρέτο της γνώστης καθηγήτριας γαλλικών στο Παγκύπριο Εμπορικό Λύκειο Λάρνακας, Φρόσως Σούντια σε πολύ νεαρή ηλικία. Όλοι αυτοί ήταν φίλοι του μπαμπά μου. Το ζευγάρι έμενε στα Πλακωτά, εκεί που ήταν το τελευταίο Γαλλικό Προξενείο. Μετά από χρόνια μετακόμισε στη Γενεύη και άνοιξε ένα ξενοδοχείο εκεί.

Τα πιστόλια είναι του παππού μου. Τα είχαν μαζί τους, τόσο οι ίδιοι όσο και οι φρουροί τους, οι γενίτσαροι. Και βέβαια δεν ήταν διακοσμητικά, οι καιροί ήταν πολύ διαφορετικοί και έπρεπε ο καθένας να είναι σε θέση να αμύνεται. Είναι απίστευτο πως ακόμα οπλίζουν και κρούουν όταν πατήσεις τη σκανδάλη. Δεν τα γέμισα ποτέ αλλά είμαι βέβαιος πως μπορούν και να εκपुरσοκροτήσουν ακόμη.

Το κεντητό ύφασμα στον τοίχο είναι και αυτό από την θεία Πεππού, από το σπίτι στη Λάρνακα. Είναι ολομέταξο και είναι κεντημένο με μεταλλικές κλωστές, κάποιες είναι επάργυρες. Στο κέντρο φέρει την προσωπική υπογραφή του Σουλτάνου, την τουρά, ενώ περιμετρικά είναι κεντημένες ευχές και φράσεις από το κοράνι. Είναι του 19ου αιώνα και το είχε η θεία στο τοίχο. Όχι για θρησκευτικούς λόγους βέβαια, ήταν φανατική καθολική. Ήταν ένα ωραίο διακοσμητικό στοιχείο.

Αυτά είναι όλα αντικείμενα από τον ισλαμικό κόσμο. αιγυπτιακά, συριακά και άλλα πολλά. Είναι μαγική η τέχνη τους, η δεξιοτεχνία τους με συνεπαίρνει. Μικρός θυμάμαι κόσμο να τα χρησιμοποιεί. Τα πιστόλια είναι αντίγραφα αλλά τα άλλα είναι αρχαία. Καφάσια, κοσμήματα λαιμού, μενταγιόν, τσιγαροθήκες και κουτάκια για το κοράνι. Και στην οθωμανική Κύπρο χρησιμοποιούσαν τέτοιου τύπου αντικείμενα. Μικρός θυμάμαι τις συλλογές κοσμημάτων των γιαγιάδων και της θείας Πεππούς. Είχαν πολλά τέτοια, φυσικά, αφού η Κύπρος ακολουθούσε σε μεγάλο βαθμό την αισθητική ολόκληρης της Αυτοκρατορίας. Αυτό, κατά την Αγγλοκρατία ιδιαίτερα, αφορά περισσότερο τα κοσμήματα και κάποια χρηστικά αντικείμενα του σπιτιού, λιγότερο την ενδυμασία των αστικών τάξεων.

Μέρος της συλλογής αρχαιοτήτων και φυσικής ιστορίας που φυλάσσεται σε έπιπλο στο γραφείο μου.

Μεγάλες μορφές των γραμμάτων που προέρχονταν από τους Λατίνους ήταν ο Gustave Laffon και ο Ιερώνυμος Βαρλαάμ. Ήταν και οι δύο μεταφραστές ευρωπαϊκών έργων λογοτεχνίας και ταλαντούχοι ποιητές. Ποιήτρια ήταν και η κόρη του Βαρλαάμ και ταλαντούχα δημοσιογράφος, η Έλενα, γνωστή ως Καρμελιάνα. Ενδιαφέρουσα προσωπικότητα ήταν και ο Luigi Baldassare, και αυτός από τη Λάρνακα, γιος του Paolo και της Ευγενίας Usmiani. Δούλευε στην τράπεζα αλλά ήταν λόγιος, σπούδασε στην Αλεξάνδρεια και στη Βηρυτό και δούλευε στην Οθωμανική Τράπεζα ως διευθυντής. Ήξερε πολλά πράγματα για τις Σταυροφορίες και έγραφε στα Κυπριακά Χρονικά. Παντρεύτηκε την Adelaide Zirigonich, της οικογένειας που ανέφερα πιο πάνω. Άλλη οικογένεια που έδωσε στην τοπική κοινωνία εξέχοντα μέλη ήταν οι Carletti, οι γιατροί Benignio, Paolo και Clemente, και ο αρχιτέκτονας Eduardo.

Πιστεύω ότι όλοι αυτοί ένοιωθαν και νιώθουν Κύπριοι. Αν νοιώθεις καλά κάπου νιώθεις όπως αισθάνονται οι γύρω σου, οι φίλοι σου. Ήταν όλοι μέλη της ίδιας κοινωνίας με τους Ελληνοκύπριους, τους Τουρκοκύπριους, του Αρμένιους και όλους τους άλλους. Αυτό πιστεύω ένοιωθαν και τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας. Ποτέ, εξ όσων γνωρίζω, δεν δημιουργήθηκε πρόβλημα στους Λατίνους από άλλους Κύπριους επειδή ήταν καθολικοί ή επειδή ήταν ξένης καταγωγής.

Ξέρετε, έχω την εντύπωση πως οι περισσότεροι Λατίνοι γνωρίζουν και εκτιμούν το παρελθόν της οικογένειάς τους γιατί ήταν αρχικά ξένοι στην Κύπρο και από θρησκευτικής άποψης ήταν μειονότητα, ήταν δηλαδή ένας τρόπος σύνθεσης της προσωπικής ταυτότητας του κάθε ενός, ένας τρόπος επιβίωσης. Αν ήξεραν όλοι οι Κύπριοι το παρελθόν της οικογένειάς τους, θα ήταν όλοι περήφανοι για κάτι.

*Ιωσήφ, έζησα σε έναν κόσμο που δεν υπάρχει·
χάθηκε μαζί με τους ανθρώπους του...*

Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος ΙΙΙ αγαπούσε την κουλτούρα, τα βιβλία και τις τέχνες. Ήταν κοινωνικά μορφωμένος και εκτιμούσε την Ιταλία και τη Γαλλία. Ως ιερωμένος, σεβόταν την Παπική Έδρα και τους καθολικούς. Για τις Θρησκευτικές Ομάδες δεν έκανε πολλά πράγματα, αλλά τις στήριζε στις πρωτοβουλίες τους. Ήταν και δύσκολοι καιροί, πρώτα έπρεπε να στήσει ένα κράτος και μετά να αντιμετωπίσει τα προβλήματα με τους Τουρκοκύπριους και τους αντι-μακαριακούς.

Ο Γιώργος Βασιλείου ήταν ο πρώτος πρόεδρος που κάλεσε τις αντιπροσωπείες των Θρησκευτικών Ομάδων στο προεδρικό μέγαρο. Μας δήλωσε πως ήταν δίπλα μας και φωτογραφηθήκαμε μαζί του. Ο Γλαύκος Κληρίδης ήταν ο πρώτος που διόρισε Επίτροπο για τις Θρησκευτικές Ομάδες και από τότε κάναμε τις συνεδρίες μας στο Προεδρικό Μέγαρο.

Ο Λέλλος Δημητριάδης, όταν ήταν Δήμαρχος Λευκωσίας, ήταν ο πρώτος που διοργάνωσε μια στρογγυλή τράπεζα με όλες τις Ομάδες για να συζητήσουμε τα προβλήματα και τους προβληματισμούς μας. Η πρωτοβουλία αυτή έτυχε στήριξης και από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού και καλύφθηκε τηλεοπτικά από το ΡΙΚ, και επίσης εκδόθηκε και ένας τόμος από αυτή τη συνάντηση. Η Καίτη Κληρίδου ήταν πάντα πολύ ευγενική μαζί μας, όπως και ο νυν Επίτροπος Προεδρίας Φώτης Φωτίου.

Αναμνηστική φωτογραφία μετά από την στρογγυλή τράπεζα που έγινε με πρωτοβουλία του δημάρχου Λευκωσίας για τον διάλογο μεταξύ των Θρησκευτικών Ομάδων. Διακρίνονται οι Κεσισιάν, Λέλλος Δημητριάδης, Ρούσος, Ανδρέας Χριστοφίδης, Αρχιτέκτονας Φιλίππου, Ιντιάνος.

Αν ξέρω να σας πω πως θα
εξελιχθεί η κανόλη. Αδύ που
ξέρω είναι πως οι λατίνοι
που ήλθαν εδώ μέχρι το 1960
δεν υδάρον τίποτα, δε μπορούν
να υδαρέν.

Είναι μέγας ης φασίας, ένας κόσμος
που έγινε μαζί με τους Ανδρούτσους
Τβ.

Έσα η Πολιτισμική αποκαίωση είναι
μεγάλη, Ωίτη και Μη αναλόγητη
Καποτέ οι λατίνοι ξεχώρισαν για
κάποια παραλάλα. Σηκτέα
Κανένας δε ξεχωρίζει από κανέναν,
'Ο μόνος ομ δίκη μαγκοινότητα,
ΠΑΝΤΟΥ.

Έσα πως θα εξελιχθούν τα
πραγματα... Οσοι ξέρν θα ξέρν.

Ι. Χατζηκυριάκος, *Jasminum Officinale* - *Levantino*, ακουαρέλα σε χειροποίητο χαρτί, 2004